

Naročnina za kraljevino
SHS
Mesečno 15 D. Letno 180 D.
Inozemstvo:
Mesečno 30 D. Letno 360 D.
Oglaš: enostopna mm vrsta
skrat 60 para, večkrat popus

JUGOSLAVIJA

Uredništvo:
Wolfova ulica 1/A. Telefon 288
Uprava:
Marijin trg 8. Telefon 44
Rokopisi se ne vračajo.
Vprašanjem je priložiti znamke
za odgovor.

Začrna ustavev „Jugoslavije“

Naša „Jugoslavija“, ki je tako dolgo in tako hrabro ljubovala težkočam, s katerimi se morajo danes boriti vsi dnevniki na svetu in zlasti pri nas, in ki je varovala svojo neodvisnost ter se je trudila stati nad vsakimi strankarstvom, ki je ljubovala vsem vabam, da postane odvisna od gmotnih fondov.

Naša „Jugoslavija“, ki je v nekaterih zelo važnih momentih javnega življenja častno in prijateljem in se jim najstopleje zahvaljujemo za dosedanje verno vstrajanje pri listu in naglašano, da morejo biti tudi oni ponosni in zadovoljni, kakor je ponosni in zadovoljen list sam, da je z njegovim in njihovim sodelovanjem končno porušeni po dolgi in težki borbi nemaraven in korupten režim v državi ter onemogočena v Sloveniji, zlasti v Ljubljani, čistična in sebična klika in tako narodna odprta pot, da potom volitev obnovi naš parlament in vse naše javno življenje.

Podpisano društvo, ki je prevzelo „Jugoslavijo“ v času, ko je pretila nevarnost, da pride v roke one omenjene čistične klike, je z velikimi težkočami vzdržalo do konca borbo, ki je končno častno dobojevala, ono je zadovoljno, da je s tem izpolnilo svojo narodno in moralno dolžnost, ki se ji bo zopet rado odzvalo, ako bo to potrebno in ako bodo to razmere dovoljevale.

V Zagrebu, dne 29. decembra 1922.

JUGOSLOVANSKO NOVINSKO D. D. U ZAGREBU
kot lastnik „Jugoslavije“.

Dosedanjim naročnikom „Jugoslavije“. V sporazumu z „Jugoslovanskim novinarskim društvom“ bo namesto „Jugoslavije“ izhajala „Nova Pravda“ v preosnovani obliki in se bo temu primerno razširila. V „Novi Pravdi“ se bodo nadaljevali tudi nedokončani pod-

listki „Jugoslavije“ zlasti zanimivi roman „Tajstveni morilec deklet“. Naročnike „Jugoslavije“ torej prosimo naj se zanašajo z enakim zaupanjem okleone „Nove Pravde“ in jo takoj naroče. Konzorcij „Nove Pravde“, Ljubljana, Gradišče 7.

Zmede v velesrbski stranki.

VELESRBSKA STRANKA NASTOPI PRI VOLITVAH SKUPNO Z RADIKALI — DEMISIJA VODILNIH POLITIKOV V STRANKI.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Radi slabih izgledov na uspeh pri predstojih volitvah, je velesrbska stranka sklenila, da pri volitvah nastopi skupaj z radikali. Vsled tega sklepa stran-

ke sta njen podpredsednik Svetozar Savić in glavni tajnik Pavle Pavlović podala svojo demisijo. List „Balkana“ pa je iz tega povoda odpravdal svoje sodelovanje s srbsko stranko.

Priprave za volitve.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Kakor poroča „Novi List“ vodijo Bunjevci že sedaj volilna pogajanja na vse strani tako s klerikalci, Madžari, Radličevu hrvatsko republikansko seljačko stranko, s hrvatsko zajednico in z radikalno stranko. Od radikalov so baje že dobile neke koncesije v administraciji Bačke. Zato so od svoje strani obljubili radikalni stranki svojo pomoč, kar pa so že

poprej obetali tudi ostalim svojim zavetnikom. Maglajlićevim muslimani, tudi iščejo sporazuma z radikali, istočasno pa si hočejo ohraniti nekako svobodo akcije, to je možnost pogajanj tudi z drugimi strankami. Kar se tiče zemljoradnikov, vlada dosedaj pri njih še neodločnost, kateri politični skupini bi se z ozirom na volitve pridružili.

POSOLILO NEMČIJ.

Newyork, 30. decembra. (Izv.) Glasom poročil iz Washingtona, je republikanski senator Bursum predložil senatu zakonski predlog, da se dovoli Nemčiji posojilo v znesku 1 milijarde dolarjev v svrhu nabave življenjskih potrebščin v Združenih državah. Nemčija naj bi kot garancijo dala zakladnice, za katere bi jamčila z industrijskimi obligacijami. Posojilo bi se imelo vrniti tekom 10 let. Obrestna mera bi znašala 5 odstotkov.

London, 30. decembra. (Izv.) Časopis iz Washingtona poroča, da posojilo, ki ga je predlagal senator Bursum za Nemčijo, v enem mesecu ne sme presegati 50 milijonov dolarjev, a v enem letu ne 350 milijonov dolarjev.

SVOBODNA TRGOVINA S PREMOGOM NA ČESKOSLOVANSKEM.

Praga, 30. decembra. (Izv.) Z današnjim dnevom stopi v veljavo odredba, ki dovoli svobodno trgovino tako z tuzemskim, kakor tudi z inozemskim premogom.

A. D.

Victor Margueritte in drzno slovstvo.

Letošnji Božiček je prinesel Viktorju Marguerittu, ki ima v svoji slovstveni priljagi nad štirideset uglednih knjig, prav posebno darilo: preiskovalni odsek Časne legije ga je pozval na sejo in sodbo, na kateri ga nameravajo odborniki črtati kot „komandierja“ tega reda zavoljo nenravnega romana „La Garçonne“. To delo je v nekoliko mesecih doseglo velikanski tržni uspeh, blizu 10.000 izvodov!

Avtor se po vsej priliki drži znanega gesla, nastalega na francoskih tleh: umetnost radi umetnosti. Ustvarjajočemu geniju se ni treba ozirati na nikake moralne nauke, ki so mu zgolj ovira in napotje. To načelo se je kajpada že pogosto izpodbijalo. Okoli 1. 1890 je Paul Bourget pripovedoval v svojem „Učencu“ na prav dramatičen način, da nimamo pravice prepuščati se svojim fantazijam. Naše sanje ne smejo imeti nič samovoljnega: upoštevati treba odgovor-

nost, ki poteka iz vsake izražene misli, iz vsake vzbujene podobne. Slično je tudi Maurice Barres, ki je v mladosti postavil v svet „Svobodnega človeka“ in „Neprijatelja zakonov“, postal sčasoma moč strogo rednosti in dolžnosti, pravcati znanek energije.

Po vsem videzu so svoje dni čitatelji več prenesli nego rahljotni sodobni omikanec. Domislite se le na kakega Aristotana (Lysistrata) pri Orkih ali Apuleja (Zlati osel) pri Rimcih. Vsak romanist ve koliko opolizosti nahajamo v starofrancoskih basnih (fableaux) ali pa pri duhovniku Rabelaisu. Splošno znane so nebrzdane svoboščine Boccacciovega Dekamerona, da ne omenjam Pietra Aretina ali Lorenca Stecchettija. Če si kak največji svobodnjak dovolj kaj več prostosti njegove stvari čvosi, ni ne zagledajo belega dne. Spomnimo se le na Mussetove pesmi „Gamiani“ (1833), ki jih ugnešiti čitati v rokopisu samo s posebnim dovoljenjem predstojalca pariske Bibliothèque Nationale.

Svetovna vojna je močno razrhljala današnjo pravnost. In pisatelji verjst, ki hoče odsevati sodobno realnost, se ho-

PRVA SEJA DRŽAVNEGA ODBORA.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Včeraj se je tukaj vršila prva seja državnega odbora pod predsedstvom dr. Edo Lukinića. Med drugim se je razpravljalo o razdelitvi Beograda in Zagreba v dva volilna okruha, vendar pa o tem ni prišlo do definitivnih zaključkov. Pri tem se je konstatiralo, da imajo Nemci v Vojvodini volilno pravico in da so že vnešeni v volilne listine, med tem ko se bo glede Madžarov tozadevno sklepalo šele na prihodnji seji državnega odbora, ki se vrši dne 10. januarja prihodnjega leta.

SRBSKE ZAHTEVE.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Tukajšnja „Tribuna“ priobčuje na uvodnem mestu včerajšnje izdaje članek, v katerem zahteva: 1. da se naslov „Kraljevstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev“ spreminja v „Kraljestvo Srbija“, 2. Državni jezik ima biti srbski, uradno pismo cirilica. 3. Administrativna razdelitev države v občine, okraje in okrožja in odstranitev oblasti in sploh vsake avtonomne jedinice, ki bi bila večja kakor okrog.

RADIKALNI KANDIDATI V BEOGRADU.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Kakor javlja „Politika“ bodo radikali postavili v Beogradu kot svoja kandidata pri bodočih volitvah Nikolo Pašića in dr. Milana Stojadinovića.

ATENTAT NA UPRAVO SPLITSKE „NOVE DOBE“.

Split, 30. decembra. (Izv.) Kakor smo že poročali, je bila včeraj zvečer ob pol 9. vržena v lokale administracije lista „Nova Doba“ skozi zaprta steklena vrata ročna bomba, ki je v istem trenutku eksplodirala, opustošila lokal in ubila uradno administracijo Bonačić. Kakor se nam naknadno javlja, so atentatorja že prišli. Je to neki Stefan Suić, doma iz Gijula v Banatu. Po poklicu je zaposlen pri finančni straži. Pri zaslišanju je izjavil, da je izvršil atentat v sporazumu z več drugimi osebami. Za povod k atentatu se dosedaj še ni moglo ničesar gotovega dognati.

VPRAŠANJE REPARACIJ.

Pariz, 30. decembra. (Izv.) „Agence Havas“ poroča iz Londona o smernicah angleške politike na bodoči pariški konferenci. Vojmoodškodninske obveznosti Nemčije naj se znižajo za 40 do 50 milijard zlatih mark. V slučaju, da bi Nemčija še nadalje zavlačevala svoja plačila, se bodo podvzele proti njej najstrožje mere. Anglija je proti vojaškim zasedbam nemškega ozemlja, pripušča pa odredbe gospodarskega značaja v svrhu stroge kontrole nemških datatev v naravnih dobrinah. Nadalje Anglija ne bo dopuščala zastavniške pravice nad nemško produkcijo, zagovarjala pa se s' stališča, da se Nemčiji dovolj 2 do 4 letni moratorij, da se ji znižajo reparacijska plačila tekom gotove krajše dobe in da se ji končno privoli najetje posojila v inozemstvu. Glede zaveznih dolgov se namerava Anglija izjaviti za sprejetje gotovih finančnih garancij in bonov na plačilo zaveznih dolgov. Anglija pristaja na to, da se del teh dolgov črta, vendar mora v slednjem slučaju tudi Francija popustiti napram svojim zaveznim dolžnikom.

Zborovanje demokratov v Zagrebu.

PORAZGOVORI GLEDE VOLITEV V NARODNO SKUPŠČINO.

Zagreb, 30. decembra. (Izv.) V tukajšnjih lokalnih demokratske stranke za Hrvaško in Slavonijo so se danes predpoldne sestali delegati okrajnih in okrožnih organizacij demokrat, stranke na Hrvaškem in v Slavoniji. Sestan-ku so prisostvovali tudi predsednik narodne skupščine dr. Edo Lukinić in ministri na razpoloženju dr. Kumanudi, dr. Marinković in Svetozar Pribičević, kakor tudi mnogo demokratskih po-

slancev. Vsega skupaj je bilo navzočih 156 delegatov z glasovalno pravico. V kratkem govoru je Svetozar Pribičević očrtal današnjo politično situacijo, na kar so zborovalci prešli na razpravo o tehničnih pripravah za volitev v vrstah demokratske stranke. Nato je sledilo poročilo o položaju demokratske stranke v provinciji. Jutri se vrši tukaj zborovanje demokratske stranke.

Mobilizacija v Grčiji.

FRANCOSKE VESTI O GRŠKI MOBILIZACIJI.

Pariz, 30. decembra. (Izv.) Tukajšnji listi prinašajo na podlagi angleških virov vesti, da je grška vlada mobilizirala rezervne letnike 1920, 1921 in 1922 ter da je celo armado poslala v Tracijo.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Kakor javljajo poročila iz Aten, se grški vladni krogi prizadevajo, da odstranijo posledice kritičnega položaja, v katerem se sedaj nahaja Grška, ker Anglija in

Italija še ni obnovila diplomatskih odnošajev z njo. Govori se celo o možnosti demisijske sedanje vlade, da bi se na ta način zopet pridobilo naklonjenost Anglije. V tem slučaju bo po vsej verjetnosti sestavljen novo vlado Zaimis, ki uživa zaupanje v zaveznih krogih. Ker je revolucionarni komite energično nastopil proti kakikoli akcij Zaimisa, izgleda, da bo moral revolucionarni komite podati ostavko.

VESELOIGRE ITALIJANSKIH PUSTOLOVCEV.

Rim, 30. decembra. (Izv.) Kakor poročajo nekateri tuk. listi se namerava D'Annunzio preseliti v Rim, kjer prevzame uredništvo novega lista, katerega bo po večini financiral iz svojih lastnih sredstev. Listi nadalje poročajo, da je došlo med D'Annunzija in italijanskim ministrskim predsednikom Mussolinijem do spora, ki se bo prelošeno poostrišlo do javnega razkola. Mussolini je razigraval D'Annunzia in sedaj živahno delna na organizaciji nacionalne garde, ki naj bi služila v njegovo osebno stražo. D'Annunzio pa namerava organizirati sedaj mase delavstva vseh strank na nacionalni podlagi. Radi tega bo nosil njegov list osebni in politični značaj in bo ta list edini kompetenten za razširjenje in tolmačenje D'Annunzijeve ideje.

Rim, 30. decembra. (Izv.) V najkrajšem času izide dekret glede notranje organizacije fašistovske milice, ki vsebuje sledeče točke: 1. Ustanovi se prostovoljna fašistovska milica za javno varnost. 2. Milica bo v službi boga (to je domovine) in bo podvržena povelju roditeljev italijanske države (to je Mussoliniju), z državno stražo in armado bo skrbelo za red v državi in za varstvo interesov italijanske države v italijanskem svetu. 3. Rekrutiranje bo prostovoljno in se bo vršilo samo med člani fašistovske organizacije. Starostna doba je predpisana od 17. do 50. leta. 4. Milica bo služila brezplačno (kadar bo služila izven države, bo zato honorirana). 6. Imenovanje poveljnikov se bo vršilo na priporočilo ministrstva o notranje zadeve in vojnega ministrstva. 7. V slučaju mobilizacije bo milica vpoklicana pred orožje, kakor v akciji drugi italijanski pojanik. 8. Stroške za milico se bodo knjižili na račun ministrstva zunanjih zadev. 9. Čim bo objavljen ta dekret, bodo razpuščene vse oborožene organizacije, ki ne bodo smele več nadalje obstajati. 10. Kdor krši ta ukaz bo kaznovan po zakonu.

STALIŠČE ITALIJANSKE VLADE.

Rim, 30. decembra. (Izv.) Italijanski poslanik v Londonu Marchese della Torretta je dobil od italijanske vlade slede-

ča navodila z ozirom na predstojajočo konferenco v Parizu: Vztrajati na memorandumu, ki ga je predložila italijanska vlada londonski konferenci, nikake vdeležbe na eventualni zasedbi nemškega ozemlja, sankcije gospodarskega značaja vsestransko podpirati.

ITALIJANSKA ARMADA.

Rim, 30. decembra. (Izv.) Italijanski ministrski predsednik je izjavil, da bo štela italijanska armada v zimskem času 160.000 mož, v ostalih osmih letnih mesecih pa 300.000 mož. Ministrski svet ima sedaj obilo posla z reorganizacijo vojske in policije. Seja ministrskega sveta se je sestala včeraj ob 14. uri.

NOVA PORAZDELITEV POLITIČNIH URADNIKOV.

Beograd, 30. decembra. (Izv.) Včerajšnja seja ministrskega sveta, ki je trajala od 5. do četrta na 10, je bila najdaljša seja za časa Pašićeve vlade. Minister zunanjih del Milorad Vujčić je podal na tej seji izčrpno poročilo o notranjem položaju in o pripravah za volitve. O slednji temi se je dolgo časa razpravljalo, posebno glede ukaza o premeščanju političnih uradnikov, ki je že izgotovljen. Nova porazdelitev političnih uradnikov bo dosedanje razmerje občutno spremenila.

GOSPODARSKA OBNOVA EVROPE.

Pariz, 30. decembra. (Izv.) Glasom poročil iz Washingtona se je na predvčerajšnji seji kabineta sklenilo, da pošlje ameriška vlada komisijo obstoječo iz gospodarskih in finančnih strokovnjakov v Evropo v svrhu sodelovanja pri gospodarski obnovi najbolj prizadetih dežel.

Curih, 30. decembra. Berlin 0.07375, Newyork 528.25, London 24.51, Pariz 38.55, Milan 26.80, Praga 16.50, Budimpešta 0.2175, Zagreb 1.35, Bukarešta 3.05, Varšava 0.03, Dunaj 0.0075, avstrijske krone 0.0076.

Berlin, 30. decembra. Dunaj 10.52, Budimpešta 301, Milan 36.907, Praga 23.142, Pariz 53.116, London 33.915, Newyork 7331.62, Curih 138.403, Beograd 7331.

tš ali nehoté zaplete v kočljiva vprašanja. Tako se je pred kratkim Léon Daudet izkazal kot drznega realista s svojo Zvodnico, katero pa je na poziv svojega duhovnega poglavarja spalil na grmadi. Za tak brezobziren autodafé pa se ni mogel odločiti Barres, kateremu je katoliški kritik José Vincent očital „Un Jardin sur l'Oronte“. Za slio je prošel skozi živankino uho Marcel Prévost, izklesavši iz sovrstnih ženskih tipov nov lik, enačico moškemu donu huanu (La Don-Juane). Margueritta mladega pa hoče sedaj posvetiti areopag zbog njegove pohujšljive „Možakinje“. Kaj pa je vendar tako hudega v nji? 13. sept. 22. je J. d. Débats zlomil palico nad to Marguerittovo emancipiranko, ki ima nalogo, podrobno nam tolmačiti vse mogoče užitke v tej solzni dolini. Hkrati je ta oseba zastopnica ženske osamosvojbene. Sicer je res, da pisatelj v besedah obstoja vse te kosmate krotovničice, vendar je njegovo zgražanje hlinjeno, drugače ne bi bil nakopil toliko pornografije. Kdo bo zameril, če sta Francis Carco ali gospa Colette zagrašila lupatam preselilo in prevročilo straž?

Vsaj se ne delata lepših, nego sta v resnici. Pri niju se čuti umetniški napor, da bi premaknila te živalske pojave na estetsko plat, iz česar sledi očiščenje. „Neizmerna darovitost je potrebna“, pravi Jean de Pirreieu, če naj avtorju priznamo dovoljenje, da vse pove. In ako mu ga priznamo, ga zato, ker umetnost olepša vse.“ In res, široko občinstvo nikdar ne hlasta za deli, ki družijo umetnost z drzovitostjo, ker ga ne ščegetaš v najnižjem bistvu, dasi mu nudiš živahno sliko. Toda v „Možakarici“ se budi od prve do poslednje strani zla radovednost, spolni nagon. Odtod oni neverjetni knjižotržni učinek, kakor ga lahko zasledujete pri nekaterih takozv. zgodovinskih zvezkih (n. pr. družabni pamflet o Rasputinu), ki so na tri četrtilne izmišljene nizkotne kronike.

Pred časom sta Picard in Charles Muller otvorila literarno polje, pri kateri sta H. Hirsch in Paul Reboux gromko prosvetovala zoper vstajajoči val moralnosti, ki baje preti požreti leposlovje. Če se razpase pretirana strmežljivost, si ne bo nič več

upal ponatisniti Lukiana, Catulla, Juvenala, Petronija, Bandella, d' Aubignéja itd., niti svetega pisma (knjiga kraljev), kjer se čita povest o knezu, menda Davidovem sinu, ki se je smrtno zaljubil v svojo sestro Tamaro in se delal bolnega, da mu je prišla streč in jo je pri tem posilil, ali pa ona idila o Rutu, ki se s prevaro vda staremu sorodniku Boozu ter ga primora, da jo vzame za ženo. Toda pri vseh teh knjigah kakor pri Marinettijevem Marfaki so kvantarske slike le izjeme, čisto zgolj zastran nasprotka, dočim je Marguerittova zadnja elukubracija od kraja do konca popačena in bi njegovi junakini najbolj pristal naziv „emancipacka“. Vsaj tako bi človek sklepal iz Pierrejevega podlistka. Nasprotje pa čitam v najnovejšem „Eclaircu“, list Anatola Francea, ki opozarja častni sod, naj se ne osmeši, kakor so se njega dni tankovestneži ob Flaubertovi Mme Bovary, ob Baudelaireovih Bolnih cvetkah, ob Richepinovihi Blasfemijah in drugih delih, ki spadajo danes med priznane umetnine.

Bilanca.

Zaključujemo leto 1922, zato gotovo ne bo odveč če se ozremo ob tej priliki za trenotek nazaj ter poskušamo mirno in brez predsodkov sestaviti kratko bilanco zadnjih dvanajstih mesecev, kajti samo izkušnje, uspehi in neuspehi nam morejo kazati pot tudi za bodočnost.

Težko in nelep dobo imamo za seboj, zato tudi bilanca ne more biti ugodna. S kakim vriščem in zmagoslavjem je bila sprejeta polet 1. 1921 naša prva ustava. Njeni tvorci so na dolgo in na široko deklarirali o konsolidaciji razrukanega notranjega stanja države in o dobrem utisu, ki ga bo naredila sprejete ustave na zunanji svet.

Toda kaj smo videli? Državniki in pa stranke, ki so to ustavo naredile so začele same dvomiti o njeni vrednosti in izvedljivosti, kajti baš ustavno vprašanje je postalo zadnji vzrok nesoglasij, ki pretresajo danes radikalno stranko in so privedle demokratsko stranko na rob propada. Ustavotvorne stranke so se prestrašile svojega lastnega otroka, kajti preteklo leto bi moralo biti posvečeno v prvi vrsti izvedbi ustave, a videli smo, da si niso upali imenovati niti famoznih »velikih županov«.

Vsa naša notranja politika preteklega leta nosi na sebi izrazite znake brezprogramarnosti in nesolidnosti, zato so pa njene metode tudi morale biti take kot so bile, namreč absolutistične, teroristične, reakcionarne in koruptivne. In uspehe te politike in teh metod občutimo in vidimo vsak dan jasneje. V širokih masah vidno gineva vera v državo in svetost zakona, nacionalni, konfesijski in socialni boji divjajo danes ljutejšje kot kdaj poprej in kamorkoli pogledamo, povsod sam kaos, samovolja in divja strast po profitu ter oblasti. Mirno zato lahko trdimo, da smo storili v preteklem letu glede svoje notranje konsolidacije velik, velik korak nazaj, da še več, pred kratkim odstopivša vlada je zapustila pravo pogorišče na katerem se rujejo vsi proti vsem.

Za novo leto.

Letos pade Novo leto v pripravah volilnih bojev in vsiljuje marsikatero trpko opazko: vendar je ne bomo naredili v upravičeni ali neupravičeni nadi, da bo 1. 1913 naredilo, če že ne več koristi pa vsaj manj škode državi na zunanji in notranji kot pretekla štiri.

Danes mislimo spregovoriti o nečem drugem. Slovenci smo narod, ki imamo kulturno individualnost. Tega ne bo negiral nihče, če je odkritosrčen namram sebi. V zgodovini pa ne poznamo primerov, da bi bil en narod menjal svoje bistvo: narod ostane narod, ali pa izgine. To sicer niso nobene nove resnice, a je potrebno, da jih pri nas tuljamo povdarimo.

In ta narod je izkristaliziral svojo individualnost pod tako težkimi okolnostmi, kakor malokateri drugi. Izkristaliziral jo je v tujih državah in pod tujim gospodstvom, ki mu je bil namen, da to individualnost ubije. Zato se naš narod tako zaveda tega svojega, v trpljenju in robstvu priborjenega. Pogledajmo samo jezik. Kaj je jezik? V glavnem sredstvo za izraz misli. Slovincem pa je jezik še nekaj drugega, čisto posebnega: izraz za Slovincstvo mu je. Kjer je na severu izginjal slovenski jezik, je izginjalo Slovincstvo, se je širila tuja kultura.

In ko je hrepenel Slovenec po lastni državi in jo po neskončnih mukah in trpljenju tudi dohrepel, je bil prepričan, da bo v lastni državi neovirano razmahnil svojo individualnost, ki mu je niso mogla ubiti stoletja v tujem robstvu. Vedel je, da cenil zgodovino in človeštvo posamezen narod samo po tem, koliko je vstvaril lastne kulturne in s tem doprinesel k obli kulturi. Zavaljo tega danes ta narod marsičesa ne more razumeti, ker se resničnosti ne vjema s pričakovanjem, a bi se lahko.

In kakor je doživel ta narod marsikako razočaranje na znotraj, v novi državi, tako je dobil škoda smrtonosen udarec od zunaj: ni mu bilo dano, da bi bil zbral kakor piščeta vse brate v eni državi: odtrgali so jih na severu stisnila. Šepetaje je izgovoril svoje ime in trenotek pozneje je je pomagal obleči dragocen plašč in ko sta stopila v zimski večer, je v gostih kosmičih naltaval sneg.

Dr. Ivan Kralj je bil umetnik. Zato se ni čudil tistikrat, ko ga je čudovito izpreletelo stopajočega z neznanko po zasneženih poti. Ni vedel kdo je ta tujka ob njegovi strani, kam se ji je nenadno zahotelo in kje je dom njenih želja. Molčala sta oba. Tedaj pa, ko sta obstala tik pred hišo kjer je stanoval Ivan, se je Pavla ozrla.

»Imam željo do Vas. Le eno. Ko sem slišala nocoj Vašo pesem, tedaj bi rada čula še enkrat njen odmev. Kadarkoli in kjerkoli.« Nervozno si je popravila šal in se ozrla vanj. Odklenil je vrata. Na vogalu ulice se je okrenil stražnik in enakomerno so zveneli njegovi koraki v noč. Nekatera okna so bila še razsvetljena in v motni luči se je plazil svet lestencev po temini.

»Morda še nocoj?« je vprašal Ivan. Ni odgovorila. Brezizrazen in top je bil njen občutek, ko mu je sledila po stopnicah.

Uro kasneje je sedel Ivan še vedno pri klavirju. Njegov glas je polnjal in ko je popolnoma prenehal se je Pavla, sedeča na otomanu, ozrla vanj. Okoli nje se je širil čudovit svet. Zunaj je snežilo. V lahni šumi je praskotalo po oknih in pri zastrti luči so ji misli odbežale v daljavo. Pokojno spava njena mamica, daleč od mesta in daleč od življenja. Pri Materi Božji trepetata drobna lučka in polna je sobica kadila in molitve. Ona pa tukaj pri tujcu, sama in brez varstva in vendar vsa po svoji volji. Prav to noč so ji odpovedale noge in zastalo srce. Klici njenega neznanega hrepenenja so jo pozvali, da je sledila pesmi. In ugasnila je v sobici njene matere luč in daljave je pokrila

Nič boljše ni v zunanji politiki. Vladna glasila sicer rada kažejo na takozvano »malo entent«, toda če pogledamo to zvezo nekoliko bolj kritično, moramo priznati, da je pokazala dejanske uspehe samo glede Madžarske, a še tu ne popolnih (razorožitve glasom mirovniških pogodb še doslej ni mogla izsiliti), sicer je pa ostala njena vrednost precej problematične narave, kajti naš ugled v inozemstvu se ni dvignil niti za las. Najjasnejši dokaz zato je neizvedena raskajska pogodba in pa kurz našega denarja. Zunanji svet nas smatra slejkoprej za manjvredno pleme, ki ne zasluži nobenega zaupanja. Tudi v tem pogledu ni skušala naša vlada ukreniti prav ničesar.

Tako stojimo danes izmed vseh evropskih držav precej na zadnjem mestu, čeprav bi lahko korakali med prvimi. Na znotraj kaos in balkanizem, na zunanji pa brez vsakega kredita. To je bilanca preteklega leta, to je uspeh dela naših »državotvornih« strank.

In vendar tudi preteklo leto ni minilo brez vsakega pozitivnega rezultata! Dočim še pred letom dni ni bilo videti nobenega izhoda iz težkega položaja in je bilo vsako upanje brez konkretne podlage, so pa dozorele razmere letos vendarle tako daleč, da se vedno jasneje oblikujejo jasne smernice za bodočnost. Dočim je kazal še pred letom dni pregled na naše politične stranke popolni kaos, so tekom preteklega leta razmere vendarle toliko dozorele, da se je pričela načelna grupacija in sicer glede na ustavno vprašanje. Vprašanje ustave je postalo os vseh drugih vprašanj in na obeh straneh se pričinja zblizevanje doslej tako heterogenih elementov.

Glede na vse to pogled v bodočnost vendarle ni brezupen, kajti že danes je popolnoma gotovo, da predstoječe volitve končno vendarle razčistijo ves položaj ter dajo bodoči državni politiki stabilno smer, ki je prvi predpogoj vsake notranje konsolidacije.

mo samo jezik. Kaj je jezik? V glavnem sredstvo za izraz misli. Slovincem pa je jezik še nekaj drugega, čisto posebnega: izraz za Slovincstvo mu je. Kjer je na severu izginjal slovenski jezik, je izginjalo Slovincstvo, se je širila tuja kultura.

In ko je hrepenel Slovenec po lastni državi in jo po neskončnih mukah in trpljenju tudi dohrepel, je bil prepričan, da bo v lastni državi neovirano razmahnil svojo individualnost, ki mu je niso mogla ubiti stoletja v tujem robstvu. Vedel je, da cenil zgodovino in človeštvo posamezen narod samo po tem, koliko je vstvaril lastne kulturne in s tem doprinesel k obli kulturi. Zavaljo tega danes ta narod marsičesa ne more razumeti, ker se resničnosti ne vjema s pričakovanjem, a bi se lahko.

In kakor je doživel ta narod marsikako razočaranje na znotraj, v novi državi, tako je dobil škoda smrtonosen udarec od zunaj: ni mu bilo dano, da bi bil zbral kakor piščeta vse brate v eni državi: odtrgali so jih na severu

stisnila. Šepetaje je izgovoril svoje ime in trenotek pozneje je je pomagal obleči dragocen plašč in ko sta stopila v zimski večer, je v gostih kosmičih naltaval sneg.

Dr. Ivan Kralj je bil umetnik. Zato se ni čudil tistikrat, ko ga je čudovito izpreletelo stopajočega z neznanko po zasneženih poti. Ni vedel kdo je ta tujka ob njegovi strani, kam se ji je nenadno zahotelo in kje je dom njenih želja. Molčala sta oba. Tedaj pa, ko sta obstala tik pred hišo kjer je stanoval Ivan, se je Pavla ozrla.

»Imam željo do Vas. Le eno. Ko sem slišala nocoj Vašo pesem, tedaj bi rada čula še enkrat njen odmev. Kadarkoli in kjerkoli.« Nervozno si je popravila šal in se ozrla vanj. Odklenil je vrata. Na vogalu ulice se je okrenil stražnik in enakomerno so zveneli njegovi koraki v noč. Nekatera okna so bila še razsvetljena in v motni luči se je plazil svet lestencev po temini.

»Morda še nocoj?« je vprašal Ivan. Ni odgovorila. Brezizrazen in top je bil njen občutek, ko mu je sledila po stopnicah.

Uro kasneje je sedel Ivan še vedno pri klavirju. Njegov glas je polnjal in ko je popolnoma prenehal se je Pavla, sedeča na otomanu, ozrla vanj. Okoli nje se je širil čudovit svet. Zunaj je snežilo. V lahni šumi je praskotalo po oknih in pri zastrti luči so ji misli odbežale v daljavo. Pokojno spava njena mamica, daleč od mesta in daleč od življenja. Pri Materi Božji trepetata drobna lučka in polna je sobica kadila in molitve. Ona pa tukaj pri tujcu, sama in brez varstva in vendar vsa po svoji volji. Prav to noč so ji odpovedale noge in zastalo srce. Klici njenega neznanega hrepenenja so jo pozvali, da je sledila pesmi. In ugasnila je v sobici njene matere luč in daljave je pokrila

In zapadu in jih prepustili na milost in nemilost dvem močnejšim gospodarjem.

In če pride danes kdo z opazko, češ: zakaj pa si niste izgovorili boljših pogojev v novi državi, zakaj niste stavili zahtev, mu odgovorimo: Ker nismo nikdar poznali imperijalizma, si nismo mogli misliti, da bi ga hotel kdo izvajati nad nami v naši svobodni državi. Zlasti pa: Če takrat smo občutili, da nam mislijo odtrgati del bratov, zato smo skušali rešiti te in nismo imeli časa za druga barantanja.

Danes nam je jasno, da se bomo morali in se že moramo boriti tudi v

novi državi za svoje pravice in za svobodo neoviranega razmaha. Vendar smo na boj navajeni in vse, kar je najboljše v nas, je pridobljeno v trdem boju. Zato bomo boj dobjevali. In dobojevali ga moramo, ne samo zaradi sebe, ampak zaradi bratov, ki ječe v tujem robstvu in se ozirajo na nas in ne čakajo trenutka. Zato moramo ostati ti, kar smo bili, le tako bomo privlačna točka za brate onkraj meje in bomo obdržali kulturno enoto z njimi vse do tistega, morda bližjega, morda daljšjega trenutka, da tudi njim vzide solnce svobode.

Odgovor „Balkanu“.

Iz našega članka o novih volitvah je pograbil belgajski »Balkan« stavek, da bodo nove volitve v parlament prave volitve za ustavotvorno skupščino, ki naj revidira dosedanje, ali bolje: ustvari novo ustavo. Ta stavek je dal »Balkanu« povod, da se je izrazil o naš Slovincih tako odkritosrčno, da smo mu lahko hvaležni, vendar v takih izrazih in v takem tonu, da ga res ne moremo posnemati in mu vrniti milo za drago.

»Balkan« pravi namreč v bistvu, da se zanimamo Slovenci za državo samo takrat, kadar se da kaj vtihotapiti na mejah države in da nam bo dal dne 18. marca že odgovor na našo zahtevo po reviziji ustave.

Kar se tiče prve trditve, glede vtihotapstva namreč (»Balkan« pravi švercanje), mu moramo žalibog odgovoriti, da se uganja res vtihotapstvo, da še več: med tem, ko narod ponekod strada, kakor n. pr. v Dalmaciji, izvažajo razni verižniki in velebogataši živila iz države, in kar je hujše: z dovoljenjem centralne vlade, ki se nahaja v Beogradu. Med temi izvozniki so častno in polnoštevilno zastopani poleg Slovincem in Hrvatov tudi Srbi in mogoče celo kak pristaša »Balkana« samega. In če bo »Balkan« v tem oziru kaj pripomogel k sanaciji razmer, mu bomo hvaležni. Odločno pa moramo zavrniti »Balkanovo« insinucijo, kakor bi Slovenci smatrali državo za kako molzno kravo. Ali ne gredo slovenski sinovi v vojske, ali Slovenci ne plačujejo davkov? Torej?

Kar pa se tiče »Balkanove« grožnje glede 18. marca, moramo odkrito izjaviti, da nas pušča jako hladne. Če ima »Balkan« pravico, da povdarja samo srbstvo, imamo mi tudi vsaj to pravico, da afirmiramo poleg Srbov in Hrvatov tudi Slovence. Ali ne? Saj smo ravnopravni in v svobodni državi, katere ustava, ki jo »Balkan« tako varuje, priznava Srbe, Hrvate in Slovence. Tukaj se torej ne damo ostrašiti.

Pripomnili bi pa nekaj drugega, česar »Balkan« mogoče ne bo hotel razumeti, a je potrebno, da se pove. »Balkan« spada gotovo med državotvorne liste, ki jim je blagobit države posebno pri srcu in nad vsem drugim Najmogočnejša pa je tista država, v kateri prebivajo zadovoljni državljani. In kakor bo »Balkanu« mogoče znano, so Slovenci to državo hoteli in se borili zanjo ter jim je bila nekoliko več kot so Slovinci »Balkanu«, ko pravi, da bi bilo najbolje, če bi se prepustili Germanom, Mussoliniju in Horthyju. In če Slovenci danes niso zadovoljni, bi bilo mogoče, dobro, če bi se »Balkan« najprej informiral, odkod to, ko so vendar hoteli Slovenci to državo. Tako daleč »Balkan« seveda ne gre, niemu je dovolj, da se mu ponudi prilika, da pokaže svojo srbsko šovinistično nestrpnost, in sicer pokaže na tak način, ki se ne more imenovati: pogumen! Nihče se ne očisti s tem, če blati drugega!

Gospodarstvo.

GOSPODARSTVO V LETU 1922

Dočim je bilo leto 1921 za skoro vse države leto najhujše depresije, znači leto 1922 sanacijo gospodarskih razmer po celem svetu. Kriza, ki se je začela za prekomorske države takoj po koncu svetovne vojne, se je spremenila v teku let 19 in 20 v konjunkturo prve vrste. Produkcija je dosegla nedoseženo višino. Toda že koncem leta, zlasti pa v prvih mesecih leta 1921 je začela prehajati ta konjunktura v krizo, ki je skoro popolnoma ustavila produkcijo v prvih treh četrtletjih. Šele proti koncu leta se je začelo oživljati gospodarsko življenje. Leta 1922 pa je popolnoma normalno leto, ki se bliža v posameznih deželah predvojni stopnji. Skozi vse mesece je produkcija na-

raščala razen v poletnih mesecih. V tem letu pa se je tudi prepad med državami z visoko valuto in onimi z nizko povečal in zato je bila sanacija gospodarstva nemogoča. Tudi reparacijski problem je doprinesel svoje k padcu valut. Orijentska kriza se je pojavila s svojimi sledovi na vodilnih borzah in povzročila padec drahne.

Ob koncu leta pa je zavladal v gospodarskih krogih optimizem, kar se kaže v dvigvanju svetovnih cen. Cene živinskih potrebščin so se v državah z visoko valuto znižale, medtem ko je v državah s padajočo valuto nastopilo zvišanje. V posameznih deželah je bilo stanje sledeče:

Unija, ki stoji na prvem mestu v svetovnem gospodarstvu, je po krizi

leta 1921 zopet oživila svojo produkcijo. Sicer je štrajk rudarjev in železničarjev skozi par mesecev zadržal razvoj industrije, a že v septembru se je stanje izboljšalo in produkcija premoga sedaj komaj zaostajala za predvojno višino, v nekaterih strokah je celo nadprodukcijska. Železna industrija je v prvih 11 mesecih letos producirala 24 milijonov ton železa in malo zaostaja za predvojno. Žetev je dobra in njena vrednost se ceni na skoro 7 milijonov dolarjev. Začelo pa se je opazati naraščajoče pomanjkanje delavcev.

V Evropi je bila letošnja žetev slabša kot lanska in računa se s primanjkljajem 15 milijonov ton, ki se bo moral kriti z uvozom. Med posameznimi državami je bila Nemčija ovirana v napredovanju po padcu marke, ki se je začelo v juliju. 8. novembra je dosegel dolar v Berlinu 9150 mark. Indeks veletrgovskih cen kaže tendenco izenačenja z valuto. 25. novembra so bile cene 1229 krat večje kot leta 1913. Uvoz (zlasti premoga radi predaje poljskega dela Slezije v upravo Poljakov v mesecu juniju) se je povečal, dočim je izvoz stacionaren. Splošno je nemška industrija dobro zaposlena. V Angliji gospodarstvo že od lanskega rudarskega štrajka. Letos je angleški premog zopet izpodrinil ameriškega iz svetovnih tržišč. Železna industrija gre počasi navzgor, ker jo tlačijo francosko-belgijska konkurenca. Tekstilni industriji primanjkuje trgov, zlasti se pogreša industrijskega.

Francija ima letos zopet zaznamovati napredek, ki gre predvsem na račun obnove porušjenih pokrajin. Najbolje se razvija železna industrija. Isto velja v manjši meri za Belgijo. Italija se nahaja v težkem položaju posebno po fašistovskem prevratu. V prvi polovici letos je bilo proglašanih 1613 konkurzov. Ta svota presega lansko celoletno. Navezana je popolnoma na uvoz živil in sirovine.

Rusko gospodarstvo se počasi sanira. Letošnja žetev bo dajala celo za izvoz. Največ je bilo odvisno od sanacije prometnih razmer. V Jugoslaviji opazimo lahen napredek. Izvoz napreduje, obenem pa narašča tudi vrednost uvoza. V prvih 9. mesecih se je letos izvozilo 1.600.000 ton blaga v vrednosti 2460 milijonov dinarjev. Uvoz bo znašal v istem času najbrž 3.6 do 4 milijarde, tako, da je naša plačilna bilanca še vedno precej pasivna. Naša valuta, ki se je sicer v zadnjih mesecih nekoliko opomogla, zopet rapidno pada in če se njenega padca ne prepreči, imamo zopet računati z ostrim naraščanjem cen.

+ Valutna konferenca v Londonu. Konferenca za valutno vprašanje se bo vršila februarja ali marca v Londonu pod predsedstvom angleške banke. Udeležili se jo bodo vsi važni evropski zavodi.

+ Francoski parlament in telefon. Francoski parlament je odklonil predlog o izročitvi državnega telefonskega omrežja v roke privatne industrije.

+ Madžarske svinje za Švico. Švicarska je na željo budimpeštanske trgovske zbornice v principu pristala na uvoz svinj iz Madžarske.

doktor, spomin pomemben za vse življenje. Vi meni — jaz Vam: potem bom prosta za vedno!

Ko je Pavla izgovorila te besede, sva nehoti stopila k oknu. Novo leto — novo življenje — novo razočaranje. Mnogo čestitk, mnogo neiskrenosti in besed. Meglen zimski dan, poln vprašanj in zagonetk. Tedaj, ko sva se poslavljala v pozni uri, sem ji dal spomin, pomemben za vse življenje. Njena roka ni več trepetala v moji, njeno oko se je za vselej poslovilo od mene. Novo leto je bil Vseh svetnikov dan na njine ljubezni in Velika noč najinih upov v daljavi.

»In njen spomin?«
»Ko je odhajala, mi je obljubila spomin, katerega nikdar ne pozabim. Naslednje jutro mi je izročil postrežnik zavoj. Mal zavoj v finem papirju, z zlato nitjo prepasan. Za nitjo smrekova vejica. Njen spomin! Odprl sem. Na okusni tablici iz medu je bilo gravirano moje ime!

Dr. Ivan Kralj

Ze mnogo novih let je bilo od tedaj. Kadar stopam domov, se mnogokrat pred svojo sobo nehoti ozrem na vrata. V polmeti se zablješči ta napis. Pavla je daleč, morda gleda nocoj še z zadovoljstvom maslni obraz svojega moža in znabit skrbno neguje serijo otrok... Toda napis na vratih je ostal. Tako je to spomin za vedno.

Dr. Kralj je umolknil in ves vesel je bil njegov obraz.
»Steklenico Jeruzalema!«
Trčila sva. Naprej, vedno naprej gre pot; za nami pa ostajajo spomini. Brez bolečin in strahu.
»Srečno Novo leto!«
»Prostite!«

Novoletna romanca.

»Moj poklon gospodičnala!«
»Nenavadno lepa toletta nocoj!«
»Kako Vam je ugajal koncert?«
»Divna stel Julija na Balkonu, ko čaka Romeja.«

Krik. Smeh. Polno mladih obrazov. Eleganti gospodje okoli baržunastega divana.

Pavla se ni smehljala. Njene oči so v motnem sijaju zrle nekam mimo tega življenjaželnega direndaja. Videti je bila zamišljena. Drobne ustnice so komaj vidno podrhtavale. Še so plavalji akordi »Ciganke Marije« po napolrazsvetljeni dvorani, če je komaj zavedno potipalo po njeni duši neko nelasno spoznanje, rahla misel. Potem je nenadoma vstala.

»Ali sriem —?«
»Toda vendar ne mislite kar tako —!«

»Hvala gospodje! Trudna sem. Nocoj grem sama, nocoj hočem biti sama. Oprostite!«

Klopčič se je razvezal. V enotni luči so se razločili začuden, nalahno pudrni obrzi in lakasti čevlji so podrsavali po svetlem parketu. Globoki pokloni. Zvonkajoče črne hlače in žakeji s kožetnimi modrimi robčki so se izgubljali v polmrazu.

Ko je stopila Pavla v garderobo, ga je zrla. Stal je tam s prekrizanimi rokami kot nekdo, ki čaka na nekaj neznanega. Nalahno se je priklonil. Njegov obraz pa je bil miren in jasen.

Šla je naravnost do njega. Nalahna rdečica ji je pokrila lice ko je rekla:
»Hvala Vam za »Ciganko Marijo!«
Ne poznam Vas sicer in morda Vas bo iznenadil ta tuj pozdrav. Toda ta hip si ne morem pomagati drugače... Po dala mu je roko in mu jo nalahno

noč. To je bilo takrat, ko se je Ivan sklonil k njej in ji gledal v oči dolge, dolge ure. In v njej je bilo jasno in sveto kot okoli Božiča.

Ze jutro je bilo, ko jo je spremil do vrat. Ko sta si podala roke, ji je rekel:
»Hvala. Ciganka Marija!«

Sveža in lepa je bila takrat. Kot v beli kelih je vzela v svoje roke njegovo glavo in ko je lahni korakov stekla po cesti, je bila zrelo dekle. Kot trenutne sanje se je za njo zagrnula noč. Polmsak, kredenca iz temnega lesa, komoda otomana, Ivan, ko je s tresočo roko serviral čaj iz dunajskega porcelana in njegova pesem. Skoro sram jo je bilo omedlene sentimentalnosti. Od tistikrat je Pavla še mnogokrat premerila isto pot...

Leto pozneje se je poročila. In pol drugo leto kasneje sva sedela z dr. Ivanom Kraljem v kavarni.

»Epilog svoje zgodbe ti še dolgujem« mi pravi in naroči turško kavo. Njegov pogled je nestalno blodil okrog.

»Ko sem sedel na Novega leta dan sam v svoji sobici pri klavirju in pozabil na mnoge dogodke zadnjega časa, tedaj nenadno nekdo potrkna na vrata. Resnično Ti povem, da sem osupnil, ko sem med vrati zagledal Pavlo. Ni se bila mnogo izpremenila, lice pa ji bilo blede kot od prečutih noči.

»Obilo sreče k Novemu letu! Nenavadno iznenadenje! Sedite prosim!«

Njen obraz je bil strog in molče je sedla na otomano.

»No —?«

Čez dolgo časa je odgovorila:

»Nič tragike, gospod doktor, nič iznenadenj ne pričakuj — toda košček usmiljenja prosim!«

Bila je tisti hip prav taka kot tedaj, ko sem jo srečal v garderobi.

»Nisem si mogla drugače...« in re-

kla s tihim glasom, »od tistega večera mi ni bilo možno pozabiti na Vas. Ne vedno. Toda trenotki so bili, ko me je gnalo nekaj z neznanako močjo pod Vaše okno. Včasih sredi noči, mnogo, kdaj v najlepših trenutkih mojega življenja sem pretavala sama po tej ulici tu zdolaj in gledala k Vam in zdelo se mi je, da sedite pri klavirju in poje »Ciganko Marijo«. Tedaj, kadar ste prišli k oknu in spustili zavese, sem za trenotek okamenela. Razkošne luči bogatih hiš so se sijale na ulico. Gledala sem uboge in bedne, ki so omahovali ob pozni uri mimo mene, toda najbolj uboga in bedna sem bila jaz tisti čas... Toda človek zamahne z roko in gre naprej. Od postaje do postaje. In poročila sem se. Nalil sem čaja in napravil požirek, toda ona ga ni pokusila.

»Imate otroka?«

»Da.« Roke so ji nemirno gladile vzglavje otroka?

»In mož?«

Takrat se je zgrudila na kolena.

»Samo ta trenotek me pustite, prosim! Predno sem prišla tu k Vam, sem sedela doma pri večerji. Nemir je oral moje srce in namah se mi je zastudilo vse. Gledala sem svojega moža, ko je obiral purana in me pogledoval od časa do časa. Imel je pod vratom zataknjeno servijeto in obraz mu je bil mazen in tolst. Ko me je pogledal po laseh tedaj, ko so zažvenketale vilice in nož po praznem krožniku, takrat, ko je v spalnici zakričalo dete in je nesel on k ustam kozarec v sladki zadovoljnosti in mi želel »srečno Novo leto« — tedaj sem vstala in predno sem se zavedala, da sem bila pri Vas.«

Dr. Ivan Kralj se je odkašljal in prižgal cigareto. Počasi in zamišljen je čez nekaj časa zopet pričel. »Le en sam spomin bi želela od Vas. Nene-

+ Prisilno posojilo v Madžarski. Pri žigosanju avstro-ogrskih novčanic v Madžarski so dobili lastniki polovico vsote v žigosanih novčanicah, a za drugo polovico državne priznanice za to prisilno posojilo. Sedaj bodo te priznanice izmenjale v državne srečke po 1000 2000, 5000 in 10.000 K. Te srečke bodo izplačane v 50 letih. Skupno bo izdanih 1.300.000 srečk za 3 milijarde kron. Z izdajo teh srečk bo madžarska vlada zopet dobila nekaj denarja, ker so srečke izstavljene na okrogle vsote in bodo morali lastniki priznanic doplačati tiste zneske, ki bodo manjkali do polne vrednosti.

+ Padanje cen v Nemčiji. Vsled padca dolarja so pričele cene v Nemčiji padati. Mast je padla pri funtu za 100 do 300 mark, železo za 25.000 mark pri toni, žito in živila za 20 odstotkov.

+ Obtok novčanic v Franciji je znašal 23. t. m. 36.049.515.000 papirnatih frankov.

+ Vrtinarsko društvo za Slovenijo, ki se pravkar snuje, je stopilo v zvezo s »Sadjarskim društvom«, da se na ta način pospešujeta obe važni panogi, ki sta tudi v praktičnem življenju navezani druga na drugo. Pripravljalni odbor je imel dne 27. decembra v Celju tozadevna pogajanja s Sadjarskim društvom in se je tudi izredni občni zbor tega društva soglasno izrekel za skupno delovanje. Po vseh večjih krajih se imajo snovati podružnice Sadjarskega in vrtinarskega društva. Pripominja se, da to »Vrtinarsko društvo« ne stoji v nikakoršni zvezi z društvom takozvane »Gofkove vrtinarske šole« v Kranju.

proizvajanje najčistejšega alkohola, ki odgovarja t. zv. švicarskim oznamom t. j., da je brez vsake primesi oljnatih odpadkov. Ta prvovrstna kvaliteta in modernišča strojna ureditev omogoča tovarni Arko proizvajanje prvovrstnih likerjev, ki so priznani in priljubljeni ne samo pri nas v domovini, temveč tudi daleč preko naših mej, celo v prekomorskih krajih tako, da so likerji Arko znani danes že na angleških in južnoameriških krajih. V zadnjem času je tovarna dala v promet prvovrsten kvas, ki je po kakovosti enak svetovnim znamkam, posebno pa dunajskemu kvasu, katerega se pri nas veliko zahteva, ter si je zato tudi hitro osvojil naše trge. Tvrda Arko si prizadeva, da proizvajani špirit sama dalje predeluje, razen tega pa posveča veliko pozornost tudi izdelovanju postranskih proizvodov ter se bo njen popolni program šele v do glednem času izvršil popolnoma. Vsa tovarna je urejena na pogon s paro in elektriko, katero proizvaja sama. Tovarna potrebuje na leto okoli 4500 vagonov sirovin ter zaposluje okoli 500 delavcev v vseh svojih oddelkih. Tvrda odi še eno po utemeljiteljno ustanovljeno trgovino z vinom ter ima veliko moderno urejeno klet. Razen v Beogradu, kjer ima podružnico v Kosovski ulici št. 53, ima tvrda zastopnike v vseh večjih mestih Jugoslavije ravno tako tudi v inozemstvu, posebno v Južni Ameriki, svoje reflektante.

— Budistična pravila pripisuje po stanek čajne rastline nekemu budističnemu spokorniku, ki je baje živel v 6. stoletju. Zaobljubil se je, da se bode celo svoje življenje vzdržal spanja. Ker ga pa je spanec vendarle premagal, kaznoval je samega sebe s tem, da si je odrezal veke ter jih vrgel na tla. In Buddha, vsegamogočni, usmilil se je svojega spokornika, iz tla, kamor so padle veke, zrastle je mahoma lepo zeleno drevo z duhtečimi cveti, čegar lističi nam danes dajejo voljo, okrepujočo pijačo — čaj. Pijte in kupujte samo čajne mešanice znamke »Buddha« v srebrnih zavitkih.

— Čevlji so najboljši in najcenejši samo z znamko »Peko«, domačih tovarnih Peter Kozina & Co. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo, Ljubljana, Breg 20.

komičnimi nastopi in kuplet — vsega skupaj 12 nastopov — šentjakovski salonski orkester pod vodstvom kapelnika g. Danila Bučarja je pa znan po preciznosti izvajani najpriljubnejših glasbenih komadov. O polnoči krasna alegorija. Kdor hoče preživeti par veselih brezskrbnih ur iz starega v novo leto, naj ne zamudi priti med naše agline šentjakobčane, ki nam nudijo vedno kaj novega in originalnega.

— Koncert v hotelu »Tivoli« v ponedeljek dne 1. januarja 1923 ob 16. do 20. ure. Godba dravske divizije. Vstopnina prosta. Se priporoča Vekoslav Dolničar.

— Koncert v kavarni Evropa. V kavarni »Evropa« koncert vojaške godbe na Silvestrov večer. Začetek ob pol 10. uri. Vstop prost.

— Človek brez imena v »Kino Tivoli«. Prvi del te krasne pustolovne drame »Tat milijonov« se predvaja samo še danes. Na novega leta drugi del »Kralj Sahare« z krasnimi posnetki iz Sahare. Samo do srede. Podvizajte se, ker so predstave vedno razprodane.

Celje.

Člani in somišljeniki NSS za Celje mesto in okolico! Volilci! Tajništvo krajevne in okrajne organizacije NSS v Celju opozarja vse svoje člane in somišljenike, da poteče reklamacijski rok za volitve v državni zbor že dne 6. januarja 1923. Dolžnost vsakega člana in somišljenika je, da se takoj prepriča, če je v imeniku in da takoj reklamira in se vpiše! Reklamacijsko postopanje za Celje mesto in okolico izvrši tudi tukajšnje tajništvo samo, če se mu dostavijo potrebne listine, predvsem pa potrdilo policijskega urada o bivanju v občini. Tovariši volilci! Ne zamudite roka — reklamirajte takoj — zgledite se pri navedenem tajništvu v Celju, Razlagova ulica št. 11, pritičje desno, ki uraduje vsaki dan od 3 ure popoldne naprej. Vsi, do zadnjega na delu, da pride sleherni naš volilni upravičenec v volilni imenik.

Redni občni zbor krajevne organizacije NSS v Celju se vrši v petek dne 5. januarja 1923 ob 8. uri zvečer v mali dvorani Narodnega doma z običajnim dnevnim redom.

Elektrifikacija Celja in okolice. V petek dne 29. decembra se je vršila v Celju seja pripravljalnega odbora za elektrifikacijo mesta in okolice. Na tem sestanku se je sklenilo sledeče: Celje in okolica prevzame od falske elektrarne tok in sicer od transformatorja v Laškem. Za napravo električnega voda iz Laškega v Celje in za zgradbo transformatorja nižje napetosti v Celju se ustanovi delniška družba s kapitalom 8.000.000 K. Ta družba naj bi sestojala iz tvrdega Westena, državne cinkarne in mesta Celja. Od transformatorjev v Celju naj dobiva veleindustrija, to so tvrda Westena, cinkarna, tok direktno, ravnotako mesto Celje, odnosno družba, ki bi se od mesta Celja ustanovila v to svrhu, da se v mestu Celju obstoječe omrežje obnovi in omrežje v mestu in okolici razširi. Za te investicije bo treba okrog 10.000.000 K. Ta dva sklepa se predložita obč. svetu celjskemu v posvetovanje in končno sklepajo. Za prihodnji sestanek pripravljalnega odbora za elektrifikacijo se pripravi potrebne statute za delniško družbo ter osnutek pogodbe za falsko elektrarno.

Proračunska seja celjskega občinskega sveta bo v četrtek dne 4. januarja 1923.

Mestni magistrat celjski objavlja razglas, v katerem se opozarja kadetaspiranti bivše avstro-ogrške armade, rojeni v letu 1900, da bodo pozvani v prihodnjem letu 1923 ob času četne šole na dvamesečno vežbo.

Nabavljajna zadruga za javne namene v Celju ima svoj občni zbor dne 3. januarja ob 20. uri v restavraciji v Nar. domu.

Več strokovnih predavanj bo tokom letošnje zime v Celju priredilo Trgovsko društvo v Celju. Predavanja se bodo vršila v prostorih trgovske šole v Gregorčičevi ulici. Prvo tako predavanje se vrši dne 4. januarja ob 20¼ uri. Predaval bo g. ravnatelj Marinček o bombažu in njega podelovanju v bombaževino.

Pri božični zaščiti dece in mladine v Celju je bilo obdarovanih 136 otrok z obutvijo, obleko, perilom in jestvinami.

Srečno in veselo novo leto želi vsem čitateljem in prijateljem „Jugoslavije“ uredništvo in uprava

Dnevne vesti.

— Našim naročnikom! Na drugem mestu prinašamo cenj. čitateljem objavo o začasni ustavitvi »Jugoslavije«. Današnji številki prilagamo položnice za vse one, ki še nimajo poravnane naročnine do konca leta. Poslali smo jim že z natančno navedbo dolga ter priložili položnice pa jih prosimo ponovno, da nam plačajo svoj dolg v čim najkrajšem času, da nam olajšajo delo likvidacije. Tudi nekateri p. n. inserenti še niso poravnali svojih računov. Istotako prosimo tudi te, da izpolnijo svoje obveznosti čimprej. Onim pa, ki imajo naročnino plačano že zanaprej, bomo zadevne zneske takoj začetkom januarja vrnili, ali pa si dotičniki — če žele — za vplačano vsoto naroče knjig iz »Zvezne knjižarne«. Prosimo torej, da vsi, ki se jih tiče, smatrajo našo prošnjo nujnim ter da nam jo čimprej izpolnijo.

— Razglas o volitvah v narodno skupščino. Mestni magistrat je izdal razglas o novih volitvah narodnih poslancev, ki se izvrše v nedeljo 18. marca 1923. Stalni volilni imeniki volilcev za narodno skupščino za mesto Ljubljano so razgrnjeni pri Mestnem magistratu v mestni posvetovalnici vsak dan od 8. do 12 in od 14. do 18. ure vsakomur na vpogled. Vsakdo ima pravico, da v navedenih urah abecedni volilni imenik pregleda, prepiše, razglasi in natisne ter da zahteva bodisi zase, bodisi za drugega, naj se popravi v njem, kar misli, da je treba popraviti. Popravek volilnega imenika se lahko pri mestnem magistratu zahteva neposredno ustno ali pisмено ter se morajo vsaki zahtevi popravka priložiti potrebna dokazila. Po določilu člena 12. zakona o volilnih imenikih se morejo popravki volilnega imenika zahtevati še 15 dni po razglasitvi volitev, t. j. do vstetega 6. januarja 1923. Opozorjamo somišljenike na ta razglas in jih pozivamo, da se ravnajo po njem.

— Vsem volilcem! Opozorjamo vse volilce, da poteče reklamacijski rok za državnozbornske volitve prihodnji teden 6. januarja 1923. Vsak volilec naj se pri občinski uradu prepriča, če je v imeniku in če je pravilno upisan ter naj v nasprotnem slučaju zahteva upis ali popravek. Volilni imenik je na razpolago tudi v tajništvu Narodno-socialistične stranke, ki izvrši tudi reklamacije, če se izroče potrebne listine. Volilci pozor! Še en teden je časa, pozneje je vsaka reklamacija brezuspešna.

— Pozor slepci! Glasom sklepa 5. izredne odborove seje z dne 7. decembra 1922 smo sklenili razdeliti božično podporo, med vse naše redne člane, vendar podpore nismo mogli nakazati vsem članom, ker jih nekaj nismo mogli najti radi izprememb stanovanj. Radi tega nas ne zadeva nobena krivda. Za odbor Podpornega društva slepih v Ljubljani, Wolfova ulica 12, F. Jurssek, predsednik.

— Tovarna Arko se nahaja v Zagrebu, Vlaška ul. 116, ter obstoja iz tovarne in rafinerije za žganje, tovarne za peneča vina, tovarne likerjev, tovarne za eter, tovarne za kemične produkte, veležagarnje, vinskih in sadnih destilatov ter veletrgovine z vinom in žganjem. Tvrda se je ustanovila leta 1867 po očetu današnjega lastnika, pokojnem Miju Arko. Od l. 1910 jo vodi sedanji lastnik sam. Od tega časa se tudi začena veličasten procvit tvrde. V teku malega števila let so se vse gorl navedene tovarne zgradile po najmodernejših zahtevah tozadevne stroke ter postavile v obratovanje. Tudi tovarna špirita in rafinerija, ter tovarna penečih vin se radi svoje moderne ureditve ter z ozirom na svojo kapaciteto smatrajo za največje in najpomembnejše svoje vrste v Jugoslaviji. Ta tovarna proizvaža v državi največ alkohola in najboljšo kakovost, ker ji najmodernejša strojna ureditev omogoča

parmeten, da jo sicer rabi, v uvodu pa jasno in razločno ne citira. Saj bi s tako neprevideznostjo obrnil vodo od svojega mlinarja! Zato pa skuša nemškemu občinstvu imponirati z navedbo slovenskih virov, ki jih to občinstvo, tudi če bi mu prišli v roke, ne more kontrolirati. Kaj je za novo dobo dobil iz Vodnikov »Povesti hrvatske književnosti«, ki obravnava samo staro dobo, vé pač le on sam. Z oddelitvijo bolgarske literature, ki je v naslovu izrečno podana, v knjigi pa samo za novejšo dobo izvedena, pa je ta avstrijski uradnik zunanega ministrstva kordijalno stisnil roko našim integralnim »Jugoslovenom«! Bodi jim!

Značilno za njegovo delo je nasilno in brez smisla in umevanja izvršeno krajšanje virov; tako nastajajo stavki, ki bodo v nepoučenem nemškem občinstvu zbudili napačne predstave. N. pr. kar v uvodu, kjer pravi, da se je iz raznih jugoslovanskih narečij šele v 19. stoletju razvilo troje knjižnih jezikov in da je za jugoslovanska narečja značilno opuščenje ali izguba deklinacije (str. 3). Prebrati vse njegove trditve in jim iskati vire, nina pravega smisla; dovolj bo, če se omejimo na ono gradivo, pri katerem ga tudi naše izobraženo občinstvo lahko kontrolira. Tako izvemo iz njega (str. 41), da je Markov evangelijski v Čedadu slovenski in da je (str. 43) »Anton Dalmatin končal prevod svetega pisma skupno s slovničarjem Bohoričem, čigar »Arcticae horulae« so osnovele slovenski knjižni jezik in bile prekosene šele od Kopitarja.« Ta stavek je naravnost tipičen za kompilatorsko prakso Seiferta. Iz Hrvata Antona Dalmatina je mož s čudovitim križanjem ustvaril no-

vega pisatelja Antona Dalmatina — kar je pač dovolj jasen dokaz, da piše o stvarih, ki mu niti od daleč niso znane. Povrh ba z besedami o Bohoričevi slovnici pobija to, kar je glede postanka jugoslovanskih književnih jezikov trdil v uvodu.

O Vodniku piše (str. 150): »Kot učitelj je pisal zgodovinske šolske knjige o slovenskem jeziku in se je zanimal tudi za filozofska prizadevanja barona Gojca« — kar jasno kaže, kako brez umevanja prepisuje in ekscerpira svoje predloge. Enako nesmiseln in neumljiv — za Nemca! — je odstavek na sledeči strani: »Toda vsi ti veseli početki niso prinesli tega, kar so obljubljali. Težiče literarnega življenja se je v sledečih letih preneslo na Dunaj in nazadnje v Zagreb.« S tema dvema stavkoma je označil slovstvene razmere pri Slovencih v času od Vodnika do Prešerna! Zanimiv je tudi sledeči stavek (str. 155): »Do svojega definitivnega odhoda v Zagreb se je trudil Vraz z opetovanimi obiski v Ljubljani, z dopisovanjem s Čehi in Rusi dvigniti slovensko knjižno življenje, toda zaman.« Charles Nodier je bil janzenist, Čop je preko Poljske seznanil slovenstvo z Byronom in v svojem listu (namreč »Čbelci« — ki je narodno pesem gojila in jo posnemala!) informiral rojake o drugih slovanskih narodih! Čelakovský je v Prešernu zbudil poeta in Vraz je osamelega in zapuščenega Prešerna zaman budil iz letargične potlosti! Slomšek je izdal novo slovensko sv. pismo. Levstik je svoje pesmi »pilil« po nemških predlogih in izdal »Vrte, Jurčičev (častovni!) prvi spis je »Deseti brat«, »Ljubljanski zvonec« se je l. 1888 ustanovil kot napredna revija zoper katoli-

ški »Dom in svet«. Aškerc opeva naravo in nje očarujočo bližino, početnik slovenskih realistov je Marica Nadliškova, Meško spominja včasih na Gottfrieda Kellerja (Meister Gottfried, verzeli!), Cankar je s praške univerze prinesel Masarykove ideje in Marxov evangelijski, Murn in Kette črpta svoje pesmi iz življenja goriških kmetov, znameniti so Vrazovi prevodi iz Gogolja itd.

Da piše Seifert o literaturah, ki so napisane v njemu nerazumljivih jezikih, dokazujejo njegovi prevodi raznih naslovov; med njimi se nahajajo prave monstrogitete. Tako je baje naš Pohl in izdal »Krainische Osterier von den schönen Krainsten«. — Kaj si neki Nemci predstavljajo pod tem naslovom? — Kadič je izdal »Nützliches Gespräch für das slawische Volk«. (To je »Razgovor ugodni naroda slovinskoga«!). Slomškove »Drobtinice« so po Seifertovem »Kleinigkeiten«, Kersnika »Očeto greh« je »Die Sünde der Väter«, Zupančičeva »Časa pojnosti« je v njegovem prevodu postala »Časa pljanosti« (Die Schale der Trunkenheit), Golarjevo »Pisano polje« pa — »Das Gefilde von Pisano!« »Gusle i tambura« se pravi po Seifertu »Geige und Trommel«, Sremčelva »Ivkova slava« je »Ruhm des Joka«, Begovičeva »Dunja u kovčegu« pa »Dunja im Koffer«!

Menda so ti primeri dovolj, da se označi vsa šarlatanska ničvrednost Seifertovega skrpucala. On piše o stvarih, ki jih ne pozna in ne razume; niti svojih predlog in virov ne ve dobro rabiti. Vendar pa se mu neke vrste posebna spretnost ne da odrekat. Zelo spretno je za založnika povdarjal katoliško stalščice in se ob tej priliki prav nečedno obzreval ob Macharja in

Dr. Joža Glonar:

Ne izvoljen, niti poklican.

(Leo Josef Seifert: Literaturgeschichte der Czechoslowaken, Südslawen und Bulgaren. München-Kempten. Josef Kösel & Friedrich Pustet. 1922. 240 str.)

V času, ko se je pri Nemcih zanimanje za slovanske narode tako povzdignilo, je popolnoma umljivo, da se rinejo med delavce na tem polju tudi razni brzi pisci, ki jim ne gre toliko za to, da res kaj dobrega, novega ustvarijo, ampak da samo čim prej izrabijo ugodno trgovsko konjunkturo. In tako je tudi uradnik avstrijskega zunanega ministrstva Seifert sedel in zmašil skrpucalo, o katerem bi ne bilo vredno pisati, če bi ne imelo raznih tipičnih slabosti in če bi ne bilo stopilo na tako nenavaden, naravnost nedostojen način v svet.

Seifert je tip onega avstrijskega uradnika, o katerem je naš Milčinski rekel, da bi napisal tudi dramo, če bi njegov »predstojnik« to želel ali rad videl. V svetovni vojni je odkril svoje oficijelno zanimanje za slovanski svet, sedaj pa je nastopil s tem svojim delom tudi v nemški »znanosti«. »Kaj pa je tebe treba bilo?« se vpraša človek, če kar ob naslovni knjige. »Cehoslovaška, jugoslovanska in bolgarska literatura?« O češki literaturi, stari in novi, imajo Nemci silajno knjigo, napisano od Jakubca in Nováka, ki je izšla že v drugi izdaji. Tam bo našel Nemec vse, kar mu je o tej literaturi treba vedeti, razloženo lepše ko v Seifertovem skrpucalu. Seifert knjigo očividno pozna, pa je dovolj previden in

parmeten, da jo sicer rabi, v uvodu pa jasno in razločno ne citira. Saj bi s tako neprevideznostjo obrnil vodo od svojega mlinarja! Zato pa skuša nemškemu občinstvu imponirati z navedbo slovenskih virov, ki jih to občinstvo, tudi če bi mu prišli v roke, ne more kontrolirati. Kaj je za novo dobo dobil iz Vodnikov »Povesti hrvatske književnosti«, ki obravnava samo staro dobo, vé pač le on sam. Z oddelitvijo bolgarske literature, ki je v naslovu izrečno podana, v knjigi pa samo za novejšo dobo izvedena, pa je ta avstrijski uradnik zunanega ministrstva kordijalno stisnil roko našim integralnim »Jugoslovenom«! Bodi jim!

Značilno za njegovo delo je nasilno in brez smisla in umevanja izvršeno krajšanje virov; tako nastajajo stavki, ki bodo v nepoučenem nemškem občinstvu zbudili napačne predstave. N. pr. kar v uvodu, kjer pravi, da se je iz raznih jugoslovanskih narečij šele v 19. stoletju razvilo troje knjižnih jezikov in da je za jugoslovanska narečja značilno opuščenje ali izguba deklinacije (str. 3). Prebrati vse njegove trditve in jim iskati vire, nina pravega smisla; dovolj bo, če se omejimo na ono gradivo, pri katerem ga tudi naše izobraženo občinstvo lahko kontrolira. Tako izvemo iz njega (str. 41), da je Markov evangelijski v Čedadu slovenski in da je (str. 43) »Anton Dalmatin končal prevod svetega pisma skupno s slovničarjem Bohoričem, čigar »Arcticae horulae« so osnovele slovenski knjižni jezik in bile prekosene šele od Kopitarja.« Ta stavek je naravnost tipičen za kompilatorsko prakso Seiferta. Iz Hrvata Antona Dalmatina je mož s čudovitim križanjem ustvaril no-

vega pisatelja Antona Dalmatina — kar je pač dovolj jasen dokaz, da piše o stvarih, ki mu niti od daleč niso znane. Povrh ba z besedami o Bohoričevi slovnici pobija to, kar je glede postanka jugoslovanskih književnih jezikov trdil v uvodu.

O Vodniku piše (str. 150): »Kot učitelj je pisal zgodovinske šolske knjige o slovenskem jeziku in se je zanimal tudi za filozofska prizadevanja barona Gojca« — kar jasno kaže, kako brez umevanja prepisuje in ekscerpira svoje predloge. Enako nesmiseln in neumljiv — za Nemca! — je odstavek na sledeči strani: »Toda vsi ti veseli početki niso prinesli tega, kar so obljubljali. Težiče literarnega življenja se je v sledečih letih preneslo na Dunaj in nazadnje v Zagreb.« S tema dvema stavkoma je označil slovstvene razmere pri Slovencih v času od Vodnika do Prešerna! Zanimiv je tudi sledeči stavek (str. 155): »Do svojega definitivnega odhoda v Zagreb se je trudil Vraz z opetovanimi obiski v Ljubljani, z dopisovanjem s Čehi in Rusi dvigniti slovensko knjižno življenje, toda zaman.« Charles Nodier je bil janzenist, Čop je preko Poljske seznanil slovenstvo z Byronom in v svojem listu (namreč »Čbelci« — ki je narodno pesem gojila in jo posnemala!) informiral rojake o drugih slovanskih narodih! Čelakovský je v Prešernu zbudil poeta in Vraz je osamelega in zapuščenega Prešerna zaman budil iz letargične potlosti! Slomšek je izdal novo slovensko sv. pismo. Levstik je svoje pesmi »pilil« po nemških predlogih in izdal »Vrte, Jurčičev (častovni!) prvi spis je »Deseti brat«, »Ljubljanski zvonec« se je l. 1888 ustanovil kot napredna revija zoper katoli-

ški »Dom in svet«. Aškerc opeva naravo in nje očarujočo bližino, početnik slovenskih realistov je Marica Nadliškova, Meško spominja včasih na Gottfrieda Kellerja (Meister Gottfried, verzeli!), Cankar je s praške univerze prinesel Masarykove ideje in Marxov evangelijski, Murn in Kette črpta svoje pesmi iz življenja goriških kmetov, znameniti so Vrazovi prevodi iz Gogolja itd.

Da piše Seifert o literaturah, ki so napisane v njemu nerazumljivih jezikih, dokazujejo njegovi prevodi raznih naslovov; med njimi se nahajajo prave monstrogitete. Tako je baje naš Pohl in izdal »Krainische Osterier von den schönen Krainsten«. — Kaj si neki Nemci predstavljajo pod tem naslovom? — Kadič je izdal »Nützliches Gespräch für das slawische Volk«. (To je »Razgovor ugodni naroda slovinskoga«!). Slomškove »Drobtinice« so po Seifertovem »Kleinigkeiten«, Kersnika »Očeto greh« je »Die Sünde der Väter«, Zupančičeva »Časa pojnosti« je v njegovem prevodu postala »Časa pljanosti« (Die Schale der Trunkenheit), Golarjevo »Pisano polje« pa — »Das Gefilde von Pisano!« »Gusle i tambura« se pravi po Seifertu »Geige und Trommel«, Sremčelva »Ivkova slava« je »Ruhm des Joka«, Begovičeva »Dunja u kovčegu« pa »Dunja im Koffer«!

Menda so ti primeri dovolj, da se označi vsa šarlatanska ničvrednost Seifertovega skrpucala. On piše o stvarih, ki jih ne pozna in ne razume; niti svojih predlog in virov ne ve dobro rabiti. Vendar pa se mu neke vrste posebna spretnost ne da odrekat. Zelo spretno je za založnika povdarjal katoliško stalščice in se ob tej priliki prav nečedno obzreval ob Macharja in

Tavčarjeve »pamflete«, kar sta dva redka slučaja, da je mož v knjigi podal res nekaj svojega.

Se večjo spretnost pa je pokazal z naravnost šarlatansko rečlamo za svoje skrpucalo. »Zagreber Tagblatt« je v božični številki prinesel cel feljton, ki ni nič drugega kot spretno maskiran »Wachszettel«. Še prej pa je prinesla »Prager Presse« o knjigi sledeče naznanilo: »Jugoslovanska kritika zaznamuje nemško zgodovino jugoslovanske literature pod naslovom etc. Strokovna kritika hvali vključ nekaterim nedostatkoma, da je knjiga porabna za pregledno informacijo inozemstva o obravnavanih slovanskih literaturah. Značilno je, da pozdravlja kritična delo tudi kot vir informacij za južne Slovence, pri katerih sta češka in bolgarska literatura malo znani in ni primernih pomagala.« Vse to pisanje je čisto navadna šarlatanščina. Napisalo se je in izšlo je v »Prager Presse«, ko knjiga Seifertova še niti ni izšla, kaj šele, da bi se bila o njej mogla oglašati kritika in celo strokovna! V tem času je Seifert še preko Švice pošiljal izvesne pole svojega skrpucala v Slovenijo, da bi si tudi pri nas zagural kako prijateljsko kritiko. Misli! Je menda, da si jo bo zagisural s tem, da se v uvodu zahvaljuje profesorju drju. Ivanu Priatlju za podatke iz slovenske literature!!!

Samoposebi se razume, da mu noben razsoden Slovenec ne bo šel na ta lim, kakor je tudi umljivo, da profesor Prijatelj vsako odgovornost za tako zmašilo energično odklanja. Priporočila v »Prager Presse« in »Zagreber Tagblatt« so očividno napisali Seifertovi uslužni prijatelji, ki so v teli rečeh ravno taki ignorante kakor on sam.

Vlom v poštni urad. V Petrovčah so v eni zadnjih noči vlomili neznani zlikovci v tamošnji poštni urad. Odnesli niso ničesar, ker so bili prepovedani. Orožništvo je aretiralo sedem vlovma ostuženih oseb in izvršilo v Petrovčah več hišnih preiskav.

V zapore celjskega okrožnega sodišča je bil izročen radi raznih tatvin neki Andrej Oprešnik.

Premeščen je sodni sluga Štefan Anžlovar iz Prevalj k okrožnemu sodišču v Celju.

Umrli je v petek 29. dec. v celjski javni bolnišnici celjski mestni gledališki mojster g. Karel Rupprecht v starosti 80 let.

Brivnice v Celju bodo v nedeljo odprte od 8. do 11. ure dop. in od 2. do 5. ure pop., v ponedeljek pa celi dan zaprte.

Sokolstvo.

Sokolsko društvo v Mostah pri Ljubljani vabi svoje člane in prijatelje Sokolstva na Silvestrov večer, ki ga priredi v nedeljo 31. t. m. v svojem domu na Selu. Na vzporodu so recitacije, šaljivi solonastopi, komični prizori, godba, ples, alegorija itd. Vstopnina za osebo 5 Din. Začetek ob pol 6. uri zvečer. K obilni udeležbi vabi odbor.

Gledališče in glasba.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

Drama:

Januar, 2. torek zaprto.
Januar, 3. sredo »Idijot«. Začetek ob pol 8. Red E.
Januar, 4. četrtek »Kralj na Betajnovi«. Red A.
Januar, 5. petek zaprto.
Januar, 6. sobota ob 3. pop. »Peterčkov poslednje sanje«. Ob pol 8. zvečer »Idijot«. Izven.
Januar, 7. nedelja ob 3. pop. »Peterčkov poslednje sanje«. Ob 8. zvečer »Živi mrtveci«. Izven.
Januar, 8. ponedeljek »Lilom«. Red B.

Operaz:

Januar 2. torek zaprto.
Januar, 3. sredo »Carmen«. Red B.
Januar, 4. četrtek »Sevski brivci«. C.
Januar, 5. petek »Mefistofeles«. Red E.
Januar, 6. sobota »Carmen«. Izven.
Januar, 6. nedelja »Mefistofeles«. Izven.
Januar, 8. ponedeljek zaprto.

Marljonočno gledališče v Ljubljani. (Mestni dom). Nedelja 31. t. m. ob 15. in 18. uri: »Obuti maček« in »Gašperček slikar«. Ponedeljek 1. januarja 1923 ob 15. in 18. uri: »Rožencvet in Lilijana« in »Začarani princ«.

Silvestrov večer »Ljubljane«. Slovensko glasbeno društvo »Ljubljane« priredi letos v »Unionu« zopet svoj Silvestrov večer. Sodeluje prvovrstni popolni orkester.

Podpirajte Družbo sv. Cirila in Metoda!

Književnost.

Ljubljanski Zvon v letu 1923. Ljubljanski Zvon stopa v 43. leto. Ob tej priliki prosimo vse svoje prijatelje in sodelavce, da ostanejo listu zvesti tudi nadalje ter mu stoji ob strani z gmotno in duševno pomočjo. V svoj krog pa vabimo tudi druge, vse, ki umejo ceniti pomen lepe knjige. Oprt ob bogata izkustva svojih prednikov — Levca, Levstika, Jurčiča, Stritarja, Kersnika, Gregorčiča, Mencingerja, Tavčarja, Askerca ter še mnogih in premnogih drugih — ostane »Ljubljanski Zvon« zvest svojim preizkušenim tradicijam, umetniško oblikujoč v psihološkem pogledu prežanljivo sodobnost, a črpa jo obenem iz bogate zakladnice preteklosti, iščeč in ufrajoč nova pota. Zmeraj zaupno zroč v bodočnost. V tem pa je tudi dosežen glavni program novega letnika. Smer listu ostane neizpremenjena. V kolikor se uredništvu v letošnjem letniku radi prepričlega prostora ni posrečilo izpolniti vseh danih obljub, se zgodi to v novem letniku. Krog sodelavcev se je znatno razširil in pomnožil deloma s starejšimi, deloma z mladimi močmi. Uredništvo ima na razpolago dovolj gradiva in bo nudilo občinstvu samo umetniško najvrednejše in najizbranejše. Ljubljanski Zvon ne samo rajejarejša, marveč tudi najboljša slovenska revija. To bo dokazala takoj prva številka novega letnika. Celoletna naročnina za Ljubljano, vključno z poštnimi stroški, polnletna 45 in četrtletna 22 in pol dinara. V izrednih slučajih se proti pritrditvi upravnika plačuje lahko tudi v mesečnih obrokih. Uredništvo in upravnštvo Ljubljanskega Zvona v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Slovenska Matica. Za leto 1922. izda »Slovenska Matica« zadnji zvezek Štekljevih narodnih pesmi z obširnejšim zaključnim spisom sedanjega urednika dr. J. A. Glonarja. Kot druga knjiga izide tretji zvezek Mencingerjevih izbranih spisov, katerih urednik je dr. Jos. Tominec. Vsi gg. poverjeniki, ki še niso pobrali članarine za tekoče leto (K 80), se prosijo, da to čimprej store. — Iz založnin zadnjega časa opozarja Matica na dr. Lončarjevo knjigo »Politično življenje Slovencev« (48 kron), na dr. Lahovo »Česko antologijo« (48 K) in na zemljevid slovenskega ozemlja (K 120). Kot primerna božična darila priporoča knjige: Pavla Golice »Večerna pesmarica« in »Pesmi o zlatolaskah«, Lermontova - Borštnika »Junak našega časa« in za mladino Vide Jerajeve ilustrirano zbirko otroških pesmi »Iz Ljubljane čez poljane« (60 K). Naštete knjige so naprodaj v vseh knjigarnah in v pisarni Slovenske Matice na Kongresnem trgu 7/1. Uradne ure so od 10.—12. in od 3.—5.

Jurčič Josip, Spisi. Uredil dr. Ivan Grafenauer. III. zvezek: Deseti brat — Nemški valpet. 1922. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena brošur 15 dinarjev, vezana 23 dinarjev. Kdo ne pozna Jurčičevega »Desetega brata«. Prvi slovenski roman je. Bere ga rad študent, bere kmet in delavec, bere ga gospoda. Jurčič ne potrebuje nikakega posebnega priporočila. Že ime samo vleče, ker je Jurčič v izdaji na-

rodne tiskarne že davno razprodan, in dr. Prijatelj, sicer izborna, a strogo znanstvena, historično kritična izdaja ne bo našla poti med najširše sloje našega naroda, zato bo Grafenauerjeva poljudna ljudska izdaja zamašila brezdvomno veliko vrzel v naši literaturi. Povestica »Nemških valpet« je delo stare romantične šole in se nam zdi kot dober znanec izza polpreteklih dni. Vendar ima lepo narodnostno tendenco, ki sicer nikjer ne sili v ospredje, a je vendar jasna in lepa. Da je v posameznostih tudi v tej povestici Jurčič stari mojster, nam dokazuje živahno pripovedovanje berača, ali opis pred cerkvijo. Tisk je lep in papir za današnje razmere dober. Želeli bi, da bi nam dr. Grafenauer v najkrajšem času izdal celega Jurčiča, zakaj Jurčiča bomo Slovenci vedno radi prebirali, ker je kri naše krvi, meso našega mesa; to je pravi Slovenec z vsemi napakami in vrlinami. Naj slede prvimi zvezkom čimprej še ostali.

Pevec. Glasilo Pevske zveze št. 7 in 8. Juljska in avgustova številka »Peveca« sta zaradi raznih težko izšli šele sredi decembra. Na uvodnem mestu je natisnjeno predavanje p. Hugolina Sattnerja o moderni glasbi. Pisatelj se obrača proti hipermoderni glasbi, daš moderne ne zameta ter zahteva tudi v glasbi naraven razvoj ne prevelikih naprednih skokov. Naj še drugi naši skladatelji o priliki označijo svoje stališče napram hipermoderni glasbeni struji! »Pevec« prinaša dalje kratek popis zgodovine dr. Schwabovskega znanega zbora. »Zdrava Marija«, katerega je napisal skladatelj sam. Marko Bajuk nadaljuje statistiko o izdajah narodne pesmi v sekiricah. Iz Vestnika »Pevske zveze« razvidimo poročila o svojem delovanju. »Pevec« poroča še o novih skladbah in priobčuje razne vesti iz glasbenega življenja. Tudi Kotiček za dobro voljo ni izostal. Na prvi strani ima »Pevec« posrečeno sliko 85 letnega zaslužnega skladatelja Antona Foersterja, ki je tudi za glasbeno prilogo te številke prispeval moški zbor »Pastire«. Glasbena priloga prinaša še lahke pesmice dr. A. Schwaba, I. Pogačnika in en nekoliko daljši ter težji zbor St. Premrla.

Društvene vesti.

Društvo Soča vabi svoje člane in prijatelje na »Silvestrov večer«, katerega priredi 31. t. m. v salonu restavracije »Pri Levu«. Na programu je godba, petje (zbor Z. J. Z.), recitacije, šaljivi nastop Kličeva in o polnoči nagovor. Začetek ob 8 in pol zvečer. Vstopnina 3 dinarje na osebo. Zabava se vrši pri pogrnjenih mizah.

Občni zbor strok. in podp. društva trgovskih in podjetniških uslužbencev v Ljubljani se vrši dne 6. januarja 1923 ob pol drugi uri popoldne v Florjanski ulici 26.

Strelski klub »Triglava« priredi ob svoji dvajsetletnici obstoja kluba »Silvestrov večer« v salonu gostilne »Dražček«, Bohoričeva ul. 9. Program velezbaven. Humoriistične pevске točke prednaša g. Povhe. O polnoči alegorija in ples. Za izborna kapljica preskrbljeno. Kdor se hoče dobro zabavati naj pride.

Pozor kapitalisti!

Za upostavitve obrata kemično-tehnične industrije, ki izdelava predmete, ki se morajo do sedaj izključno uvažati iz inozemstva, se išče do 1.000.000 K, ki bi se pa le sukcesivno investirale. — Sijajna priložnost za vsakega kapitalista, ki noče, da bi mu ležal denar mrtve. Kapital kot posojilo na posestvo ali kot delež družabnika. Ponudbe na upravo »Jugoslavije« pod »Tisoč od sto!«

PERILO

za dame, gospode in otroke po znanih cenah pri A. SINKOVIC nasl. K. SOSS

LJUBLJANA, Mestni trg št. 19

Zakaj?

Zato ker je velikansko množino sukna, platna, parhenta in hlačevine prejela iz inozemskih tovarov, ter prodaja po čudovito nizkih cenah veletrgovina R. Stermecki, Celje, št. 358. Cenik s tisoč slikami zastoni.

Ah! te bolečine!

Malo Fellerjevega pravega Elzafluida in bolečine so proč.

Drgnjenje s Fellerjevim Elzafluidom je prava dobrot! Umivanje s Fellerjevim Elzafluidom jača mišičevje in žilve! Deluje antiseptično in in osvežujoče! Prežene nahod in naredi neobčutljivega proti mrzlemu zraku! Za oči in ušesa! Zobe in glavo! Za vrat in usta! Za hrbet in ude! Za celo telo izvrstno domače sredstvo in kosmetikum. Fellerjev Elzafluid je veliko močnejši in izdatnejši kakor francosko žganje.

En poskus zadostuje, da tudi vi rečete:

TO JE NAJBOLJŠE KAR SEM KEDAJ OKUŠAL!

V vseh dotičnih poslovnih zahtevajte samo pravi Elzafluid od lekarnarja Fellerja. Pri direktnih naročilih stane s pakovanjem in poštnino če se pošlje denar naprej ali po povzetju!

3 dvojnate ali 1 specialna steklenica 24 Din
12 dvojnatih, 4 specialne steklenice 84
24 „ 8 specialnih steklenic 148
36 „ 12 „ 208

Na te cene se računa sedaj še 5%, približno. Adresirati natančno:

EUGEN V. FELLER
lekarnar, STUBICA DONJA
Elzatrž št. 357, Hrvatsko.

Kot primot: Elza-obliž zoper kurja očesa 2 Din
3 Din; Elza-mentolni črtniki 4 Din; Elza-izvedske kapljice za želodec 10 Din; Elza-zagorski pralni sok proti kašlju 9 Din; Elza-ribje olje 20 Din; Elza-voda za usta 12 Din; Elza-kolonska voda 15 Din; Elza-gozdna dišava za sobo 15 Din; Glycerin 4 Din in 15 Din; Lysol, Lysoform 12 Din; Kineški čaj od 1 Din dalje; originalno Radikum francosko žganje, velika steklen. 18 Din; Elza-mrčesni prašek 7 Din, sirup za podgane in miši 7 Din. — Za primot se pakovanje in poštnina posebej računa.

Nosite zaradi njihovih velikih prednosti **PALMA** kaučuk potpetnike in potplate

IVAN BRUNČIČ & REBERNIK

pleskarja in ličarja
LJUBLJANA, Karol Kotnikova ulica

JUGOSLOVANSKI KREDITNI ZAVOD

v LJUBLJANI

reg. zadr. z om. zav.

naznanja svojim vlagateljem, da bo obrestoval s 1. januarjem 1923

hranilne vloge

po 5½% brez odpovedi,
po 6% proti trimesečni odpovedi,
po 6½% proti šestmesečni odpovedi.
V tekočem računu po dogovoru.

VRTNAR,

krasno pesniško zbirko, ki je preložena v vse svetovne jezike, je založila v izbranem prevodu Dr. A. Gradnika Zvezna knjigarna, Ljubljana, Marijin trg 8
Cena broširanemu izvodu Din. 16.—, vezanemu v papir Din. 20.—, v usnje krasno vezano Din. 50.—.

MALI OGLASI

PRODAJA:

KRASNO POSESTVO v najlepšem delu Slovenije v bližini mesta, 5 minut od postaje s 23 orali zemlje in lepo hišo, popolnoma meblirano in novim gospodarskim poslopjem z živino vred, kakor leži in stoji. Cena 1 milijon 200.000 dinarjev. Posredovalci izključeni. Pisarne ponudbe pod »Resen kupec« na podružnico »Jugoslavije« Maribor. 1022

VELIKO HIŠO v sredini mesta, pripravna za vsako obrt. Kupcu se odstopi takoj stanovanja. Naslov v upravi lista. 1010

RADI PRESELTIVE po lažjo ugodni cenji popolnoma nov črn klavir (Stützfeld). Polize se v pisarni Matijana, Dunajska c. 14. 1009

3-4 VAGONE najlepšega BUKOVEGA OGLJA. Interesenti naj pošljejo ponudbe za navedbo pogojev poselitve. Svinsko št. 23, p. na naslov: Matevž Kmetič, St. Rupert. 989

KLAVIR (Stützfeld). Ponudbe pod: »80.000« na upravo lista. 1011

KUPI:

VOZNO LOKOMOBILNO parno ali benzinovo 6 — 8 PS M. Opatičev, Celje. 1014

MALO HIŠO z vrtno v Ljubljani ali bližnji okolici. Naslov v upravi lista. 1021

SUŽBE:

VZGOJITELJICA se sprejme k dvema dečema v starosti 7 do 8 let. Prednost ima učiteljica, vendar se sprejme tudi vsa druga. Po-vanje se nabaja v sredini

nužbe na Antonijo Čuček, Ptu. 1016

Oskrbništvo graščine Stantenberg Makole — Poljane ISCE URADNIKA samskega, z znanjem slovensko, nemško in hrvaškega jezika, strojepljiva, korespondence ter izvežbanega v lesni trgovini. — Ponudbe, z prepisli sprave in navedbo plače pri prosti oskrbi, je vpslati takoj gori navedenemu oskrbnistvu. 1018

SUŽKINJO, pridno in poslušno, srednje starosti, katere zna nekoliko kuhati in zmožna voditi gospodinstvo, sprejem. Plača po dogovoru. Predstaviti se je pri Anton Polanc, valičnik, Radeče pri Zidanem mostu. 1008

RAZNO:

MLADENIC (obrniki) se želijo v svrhu takojšnje ženitve, seznaniti z gospodino ali vdovo brez otrok, ki bi imela posestvo ali kako obrt. Ponudbe, le resne, s sliko pod šifro »Srečna bodočnost« na upravnštvo. 1015

NAZNANJAM slav. občinstvu, da imam več vrst SPALNIH OPRAV iz mehkega in trdega lesa in formirane. Sprejemam tudi naldalna naročila. Henrik Blenc, mizar, Vižmarje št. 77, St. Vid nad Ljubljano. 1019

300.000 K nagrade dam ome, kateri mi preskrbi primerno stanovanje, obstoječe iz najmanj 3 sob in pritlikam in v sredini mesta ali najbližji okolici, najšibode stari ali novi hiši proti zamenjavi z mojimi. Moje stanovanje tudi vrnem. Po-vanje se nabaja v sredini

predsobe in kuhinje, vodovod in električna razsvetljava v stanovanju. Tozadevne ponudbe naj se naslovi na upravo lista pod šifro »Dobra nagrada«. 1020

SREČA V NOVO LETU! Dva samostojna mladeniča 27—30 let, dobrega značaja, obadva v dobrih stalnih službah v sredini Hrvatske, se želijo v svrhu ženitve seznaniti z gospodinjami od 18—28 let. Mlade vdove brez otrok niso izključene. Prednost imajo one s pohištvom ali nekaj premoženjem. Resne ponudbe, če mogoče s sliko se prosijo na upravo lista pod šifro »Sreča v novem letu«. Diskretnost zanjamo, slike se vrnejo. 1023

DOBRODOČO TRGOVINO prodam ali zamenjam v sredini trga Sav. doline s primernim poslovnim na deželi. Naslov v upravi lista. 1017

»TRIBUNA«, tovarna dvo-kolna in otroških vozčkov v Ljubljani, Karlovska c. 4. 1004

GOSPODICA, 30 let v vsem pohištvo in perilo in stalno mesečno rento 400 dinarjev se želi v svrhu ženitve seznaniti z inteligentnim gospodom primerne starosti, uradnikom južne železnice ali privatn. uradnikom. Ponudbe s sliko — diskrecija obojestransko — pod »A. B.« na upravo lista. 966

SOBO, meblirano ali nemeblirano v mestu s strogo separatnim vodom se išče. Cena postranska stvar. Posredovalci dobje nagrado. Ponudbe na poštni predal 112, Ljubljana. 1018

SUHA BUKOVA DRVA, žagana, dostavljena na dom, 165 kron za 100 kg. Slomljena drva. 1024

inseriranje, plakatiranje in vso drugo reklamo v tu- in inozemstvu po originalnih tarifnih cenah časopisnih uprav in založništtev. Proračuni in strokovni nasveti, brezplačno.

IVAN JAX IN SIN

LJUBLJANA - GOSPOSVETSKA CESTA ŠTEV. 2.

Sivalni stroji in stroji za pletenje

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v LINCUL. — Ustanovljena leta 1867. Vezanje poučujejo brezplačno. — Popravila se sprejemajo. — Lastna delavnica.

Pisalni stroji »Adler«.

Kolesa iz prvih tovarov!

Dürkopp — Styria — Waffelnrad.

MIRAN JARC:
Ob dvanajsti uri
poslednje noči v letu.
O, človek, še v tvojem pozdravu je laži!
Milijoni si v novo leto kličejo srečo,
a srca si brusijo v še bolj strupena
bodala
In dan in noč se plašita v grozi pričakovanja
In so potresi, požari in vojne
In glad in pokolji, prokletstvo in smrt.
O, človek, ki vidiš vse to in brezumen
trpiš,
si se že vprašal in se potrkal skesano
na prsa?!
O, da bi vsakogar, vselej pozdravil
»Dobro jutro!« »Dober dan!« »Lahko
noč!«
In bi obenem mu vročil svoje srce
kot lilijo belo!
Tedad
bi si dva in trije in tisoči segli
kot bratje v roke, sinovi ljubezni,
sinovi Očeta-Solnca...
In dan in noč bi se vzradovala:
nebeški okvir za tvojo dušo božansko
In dobri duhovi bi bdeli nad delom
tvoje roki!

E. A. POE:
Maska rdeče smrti.
Rdeča smrt je že dolgo divjala v
okolici. Še nikdar ni bila nobena kuga
tako uničujoča in strašna. Kri je bila po-
četek in s krvjo je končalo; barva in
groza krvi. Najprej so se pojavile zba-
dajoče bolečine in nenadna omotica,
potem močno krvavenje iz vseh znoj-
nic in to je bil začetek popolnega raz-
kroja. Škratno rdeči madeži po celem
telesu in posebno po obrazu nesrečne
žrtve so bili znaki, ki so izključili vsa-
kega bolnika od pomoči svojih bližnji-
kov. Prvi napad, potek in konec te ku-
zne bolezni — vse je bilo v pol ure kon-
čano.
Le princ Prospero se za vse to ni
zanimal; saj je bil srečen, brez strahu
in modri; ko je v njegovi deželi pomrla
že polovica ljudi, je izbral izmed vite-
zov in dam svojega dvora zaupen krog
približno tisoč hrabrih in zaupnih tova-
rišev in z njimi se je zaprl v enega
močno utrjenih gradov. Bila je to ve-
lika in krasna stavba, umotvor, popol-
noma po princem ekscentričnem, to-
da velikem okusu. Vse skupaj je obda-
jal visok zid, vsi vhodi so imeli želez-
na vrata. Ko so dvorjaniki odšli v grad

so prinesli peči in težka kladiva in za-
kovali vse zapahne na vratih. Odločili
so se, da uduše vsako možnost, da bi
našel obup pot v grad, kakor tudi ra-
janje od znotraj svoj izhod. Z živem
so bili obilno založeni. Ob takih var-
nostnih odredbah so bili dvorjaniki pač
varni, da bi ne nalezli bolezni; ostali
svet pa naj skrbi sam zase. Naravno bi
bi bilo nespametno, udajati se žalost-
nim mislim. Sicer pa je princ poskrbel
za vse, kar je mogoče, da bi v za-
bavo. Bilo je polno komedijantov, im-
provizatorjev, baletnih plesalcev, god-
benikov, lepih dam in vina. Vse to in
gotovost pred kužno boleznijo je branil
grad. — Zunaj pa je bila rdeča smrt.
Koncem petega ali šestega meseca
te odločnosti od sveta, ko je bolezen
zunaj najhujše divjala, je priredil princ
Prospero za svojih tisoč prijateljev ne-
navadno razkošno maskerado.
Maskerada je bila krasna. Vendar
moram poprej govoriti o prostorih, kjer
se je vršila. Bilo je sedem krasnih, na-
ravnost kraljevskih soban. Skoro v vseh
palačah leže sobe ena poleg druge v
isti vrsti, tako da je mogoče, če so
vrata odprta, pregledati celo vrsto pred
seboj. Tu je bilo pa drugače, kakor je
pač razumljivo, če pomislimo princev
bizarni okus. Lega sob je bila tako ne-
enakomerno razdeljena, da si pri pr-
vem pogledu videl le eno samo. Šele
par metrov poti te je dovedlo do ostre-
ga ogla, kjer se je odprl pogled v dru-
go sobo. In vsaka je imela svoje posebnosti.
Na levi in desni je bilo sredi ste-
ne ozko, visoko gotosko okno, vodeče
na zaprt hodnik, ki je sledil teku sob.
Ta okna so imela barvasto steklo, ki je
po svoji barvi odgovarjalo barvi sob-
nih dekoracij. Soba na vzhodnem kon-
cu je bila n. pr. modra in temu odgo-
varjajoče je bilo tudi steklo na oknih
modro. V drugi dvorani so bile stene
prevlečene in okrašene s škrlatom in
škrlatne barve so bila okna. Tretja je
bila zelena, četrta oranžna, peta bela,
šesta vijoličasta. In povsod steklo istih
barv. Sedma dvorana je bila gosto za-
vešena s črnim baržunom, ki je pokrival
strop in stene in v težkih gubah
padal na preprogo, ki je bila iste barve
in iz istega blaga. Le tu ni bilo enako-
sti barve in oken. Steklo je bilo škrlat-
nordečesite, kakor s krvjo prepojene
barve. V nobeni sobi ni bilo med mno-
žico zlatega okrasja, nikjer nobene luči.
Pač pa je bil zunaj, na vzporednih hod-
nikih postavljen pred vsakim oknom
mogočen trinožnik, kjer je gorel svetel
plamen oglja in sipal plamene svoje
razsvetljave skozi pisana stekla v dvo-
rane. Ta način je pričaral množico sle-
pečih in fantastičnih učinkov. V zapad-

ni, črni dvorani, pa je imela ta razsvet-
ljava naravnost pošasten značaj in le
malokateri izmed družbe je bil toliko
pogumen, da je sploh prestopil prag
tega prostora.
Baš v tej sobi pa je stala tudi or-
jaška ura iz ebenovine. S topim, mono-
tonim šumom je vihtela svoje nihalo
sem in tja. In kadar je minutni kaza-
lec preletel svojo pot, je zadonel iz ko-
vinastih pljuč poln, jasen, globok in ne-
navadno muzikalčen ton. Obenem je
imel poseben zvok in nekaj čudno slo-
vesno-opominjajočega v sebi, tako, da
so po preteku vsake ure godbeniki v
orkestru nehote prenehali igrati in po-
slušati ta glas. Plešoči pari so zastali
sredi svojih gracioznih gibov kakor
prikovani na mesto in celo veselo druž-
bo je spreletelo občutje neugodja. Dok-
ler je ura bila, so prebledeli najbolj
razposajeni, starejši in močnejši pa so
polagali roke na čelo, kakor v zasanja-
ni samospozabi ali premišljevanju. To-
da komaj so izzveneli udarci zvona, se
je takoj razgibala cela družina v ve-
selem smehu. Muzikantje so se spogled-
dali in se smehljali nad svojo nervoz-
no nespametjo in slabostjo. Šepetaje so
si obljubili, da jih prihodnje bitje ure ne
požene več v podobno razburjenost.
Toda, komaj je minulo šestdeset minut
in je zopet ura pričela biti, se je pola-
stila vseh zopet ista zmedenost, ista za-
mišljena zgubljenost.
Kljub temu pojavu pa je bil ples kras-
en in vesel. Princ je imel čisto svoje-
vrsten okus. Imel je fin zmisel za bar-
ve in ljubil je mračne kontraste. Z lah-
koto se je dvignil nad vse predpise. V
svojih načrtih je bil predrzen in živah-
en, zato je gorel v njegovih domislek-
kih sijaj neobičajnega žara. Marsikdo
bi mislil, da je blazen. Njegovi zaupniki
so pa vedeli, da ni in končno je bilo
dovolj, da si ga videl in slišal govoriti,
pa si bi uverjen o tem.
Ob priliki te velike zabave so bile
vse premične dekoracije vseh sedmih
soban izvršene pod njegovim vodstvom.
Njegov okus je odločal, v kakšnih ko-
stumih naj se pojavijo različne maske.
Brez dvoma so bile zadostno groteskne.
Bilo je mnogo lepega, mnogo bizarnega,
marsikaj, kar je učinkovalo strašno, pa
tudi zoprno. V sedmih sobanah je va-
lovalo dobesedno kakor vrvež pisanih
sanj. In te — namreč postavbe iz sanj
— so se gnetle v barvasti razsvetljavi
dvoran tako fantastično, da se je zdelo,
kakor bi bili zvoki orkestra odmev ni-
hovih korakov. In vmes je naenkrat
zadonel iz sobe, prevlečena s črnim
baržunom ura iz ebenovine. Za hip je
zavladal mir, vse je utihnilo in le bitje
ure je bilo čuti. Postave iz sanj so sta-

le, kakor bi naenkrat otrpule. Ko pa
izveme udarci ure, se oglasi za njimi v
zraku rahel, pol pritažen smeh. In po-
tem prične godba znova, sanje ožive in
se vselejše kakor prej prerivajo v pi-
sani gnečji, ožarjene od siječega ble-
ska plamenov za okni. Toda nobena
maska ni več prestopila zapadne sobe,
kajti noč je bila že pozna. Kdor je sto-
pil na črno preprogo, mu je še sveča-
nejše in glasnejše sipala ura iz ebeno-
vine svoje otlo tiktakanje v uho.
V ostalih sobah pa je mrzlično utri-
pala žila življenja. V kipeči radosti se
je zabava nadaljevala, dokler ni pričela
ura biti polnoči. In kakor vedno, po
preteku ene ure, je naenkrat utihnila
godba, plesalci so obstali in vsepovsod
je kakor običajno zavladal mir. Toda
sedaj je donelo dvanajst udarcev iz
ura. To je bilo vzrok, da so v tem ča-
su, ki ga je izpolnilo teh dvanajst udar-
cev, postala razmotrivanja zamišljenih
še bolj resna in globoka. In tako si je
tudi mogoče razlagati, da so razne
osebe v navzoči množici začutile pri-
sotnost maskirane prikazni, ki je ni do-
slej še nihče opazil. Komaj je vest o
tujem gostu potihno prešla vse vrste, se
je iz cele družbe dvignilo mrmranje
začudenja in nejevolje — ki je končno
prešla v izbruh strahu, groze in gnusa.
Lahko si mislite, da ni nobena običajna
prikazen izzvala v tako fantastični
družbi, kakor sem jo opisal, tako veli-
ke pozornosti. Vsekakor je bila za ono
noč dovoljena skoro neomejena svobo-
da mask. Toda dvomljiva prikazen je
prekosila vse možnosti. Prekoračila je
celo liberalne predpise samega princa.
Cela družba je bila menda prepričana,
da tujec v kostum in obnašanje ne kaže
niti dovtnosti, niti čuta za ono, kar se
spodobi. Njegova postava je bila dolga
in suha, od glave do pete zavita v mr-
liške prte. Maska, ki je zakrivala obraz,
je bila tako natančno posneta po obra-
zu mrliča, da bi lahko prevarala naj-
pozornejše oko. Toda to bi razposajeni
gostje še prenesli, dasi tega ne bi odo-
bravali. Toda maskiranec je tiral svojo
predrznost tako daleč, da je posnel tip
rdeče smrti. Njegova obleka je bila s
krvjo obrizgana, široko čelo, kakor tu-
di cel obraz je bil grozotno poškropljen
z znanimi škrlatnordečimi madeži.
Ko je princ Prospero ugledal po-
šastno prikazen — ki je, kakor da bi
bolje igrala svojo ulogo, hodila počasi
in svečano med vrstami plesalcev gor
in dol — ga je sprva pretresal mraz
groze in gnusa. V naslednjem hipu mu
je pa rdečica jeze zalila obraz.
»Kdo je ta predrzneš,« se je vpraša-
loče obrnil k svojim dvorjanikom, »ki
se drzne pred nas s tem bogokletnim

zasmehom? Primitte ga in snemite mu
masko, da izvemo, kdo bo ob solnčnem
vzhodu visel na grajskem stolpu!«
Princ Prospero je bil v vzhodni ali
modri sobi, ko je govoril te besede.
Glasno in razločno so odmevala skozi
vseh sedem dvoran, kajti princ je bil
pogumen in močan mož in godba je
utihnila na njegov migljaj.
Stal je torej v modri sobi, obdan od
gruče dvorjanikov. Ko je pričel govo-
riti, je v tej skupini zasumelo nekak-
šno gibanje, ki se je izgubljalo v smeri
proti vsiljeni maski, ki je bila takrat
tudi v bližini. Zdal je počasi, z odmer-
jenimi koraki stopila naravnost proti
govorniku. Blazna tujčeva predrznost
je čudno oplašila celo družbo, tako, da
ni bilo nikogar, ki bi se upal iztegniti
roko in zagrabiti ga. Prikazen je neovi-
rano prišla v neposredno princevo bli-
žino. In dočim se je mnogoštevilna
skupščina kakor en sam mož umikala
iz sredine sob k stenam, je tujec ne-
vzdržno, z istim odmerjenim korakom
nadaljeval svoje potovanje skozi razne
dvorane. Iz modre sobe je korakal sko-
zi škrlatno, potem skozi zeleno in
oranžno, skozi belo in celo skozi vijo-
ličasto, ne da bi ga kdo poskusil zasta-
viti. Zdal pa je prišel trenutek, ko je
princ Prospero, besen in sramujoč se
svoje lastne trenutne strahopetnosti,
pridrjal skozi vseh šest dvoran. Z vi-
soko dvignjenim bodalom se je v svoji
viharni naglici približal pred seboj sto-
pajoči postavi na dva do tri korake, ko
je ta baš prišla do skrajnega kota črne
sobe. Tu se je naenkrat okrenila in sto-
pila svojemu zasledovalcu nasproti.
Presunljiv krik je napolnil ozračje —
bodalo je blesketaje padlo na črno pre-
progo in v prihodnjem trenutku je pa-
del princ Prospero mrtev na tla. Zdal
so se okupali gostje in v divjem po-
gumu obupa pridrl v črno dvorano.
Toda, ko so hoteli zgrabiti neznanca,
čigar visoka postava je slonela zravn-
na in nepremična v senci ure iz ebeno-
vine, so zakričali v neizrečni grozi,
kajti grobna obleka in mrliška maska,
ki so jo zgrabili s tako silo, je bila —
otla in prazna.
Zdal so se zavedli prisotnosti »rdeče
smrti«. Kakor tat ponoči se je spazila
v grad. Eden za drugim je poginjal v
krvavih dvoranah svojega veselja. Vsaki
je umrl v obupni zverženosti, kakor se
je zgrudil na tla. In z ugaslim dihom
poslednjega gosta je obstala tudi ura.
Na trinožnikih so ugasnili plameni in z
rdečo smrtjo je zavladala v razkošnih
dvoranah tema in razkroj.

Srečno in veselo novo leto žele svojim cenjenim odjemalcem odnosno gostom sledeče ljubljanske trvdke odnosno podjetja:

MELCH. RAVTAR delikatesna trgovina Jurčičev trg 3	LUDVIK ROT krznarstvo Gradišče 7 (nasproti dram. gledališča)	MAKS ZALOKAR tvornica drož in špirita Ljubljana	LUDVIK ŽELEZNIK špec. meh. delavnica Ljubljana 7, Sp. Šiška	J. C. KOTAR drogerija Wolfova ulica	IVAN RAVNIHAR urar, trgovec zlatnine in srebrnine Sv. Petra cesta 44	PETER CAPUDER trgovina sokolskih po- trebščin, modni salon za gospode Vidovdanska cesta 2	ŠOŠTERIC, PETAN & ERKER trgovina z železnino Resljeva cesta št. 20
A. ROJINA & KOMP. stavbeno in umetno mizarstvo, tovarna Slomškova ulica 16 in Kolodvorska ulica 18,		J. SANDRIN veletrgovina usnja in surovih kož Ljubljana		Srečno novo leto želi cenjenim trgovcem trvdka SIEGEL in DRUG Dunajska cesta 31		Srečno novo leto 1923 želi vsem svojim gostom Kavarna »CENTRAL« Ljubljana, Sv. Petra nasip.	
VOJNOVIČ IN DRUG elektrotehnično podjetje Dunajska cesta.		AMALIJA ŠMID restavracija pri »Roži«		PEČNIK krojač Sodna ulica 3.		JAKOB KAVČIČ nasl. Jean Schrey-a parna pekarna Gradišče 5.	
FRANC RAVNIHAR mestni tesarski mojster Linhartova ulica.		KAVARNA »EVROPA«, Ljubljana in »KOLODVORSKA RESTAVRA- CIJA«, Zidani most ANTON in TEREZIJA TONEJC.		Vsem svojim naročnikom želi srečno in veselo novo leto 1923 ANTON BOKAL pokladalec parkefov Ljubljana, Slomškova ulica.		Gostilna pri »KMETU« Gospodsvetska c. št. 8	
Srečno, zdravo in veselo novo leto 1923, želi vsem svojim naročnikom in odjemalcem ter prijateljem in znancem TEODOR KORN klepar, Ljubljana, Poljanska c. 8.		KINO »TIVOLI«.					
Tvrđka J. MACEK Aleksandrova cesta 3							

AURELIEN SCHOLL:

Spokornica.

Pet kilometrov zahodno od trdnjave Rochelle leži neznan, umazan in siromašen trg Haleu. Tu živi prav malo ribičev, kajti obal je zapuščen in neprijeten. Strme pečine jo obdajajo in v viharjih nočeh se čuje preteče grmenje, prihajajoče iz votline Maumusson, ki nalikuje velikanskemu lijaku, pohlepno požirajoč ribiške čolne. Ob času oseke nabirajo ženske med algami školjke, možje pa ta čas opravljajo poljska dela.

Nekega jutra sem se podal še pred solničnim vzhodom v družbi kapitana Tailhadesa na pot. Jutranja zora naju je našla že popolnoma opravljena: puška na rami, lovska torba ob strani, pipa v ustih. — Po peturni naporni hoji, sva se našla oba zmučena in gladna pri Spokornici, na najbolji zapuščenem in skalnem kraju obale.

»Pobrigati se bova morala, da se orijentirava,« je dejal Tailhades. »Tu nekje na Saut-du-Bouc, v bližini se nahaja stražnikova kočica. No, ali nisem res prav povedal, glejte, tam se kadi. Proti desni; tam bova zajtrkovala!«

Stražnik naju je sprejel z odprtimi rokami in je tudi nama ponudil velik kos gnjati. Tailhades je načel najlepše morske ostrige. Vsi smo bili prijetno ubrani ob tem priprostem zajtrkovanju. Tedaj pa je začel stražnik pripovedovati:

»Ko tukaj še ni bilo teh dveh svetilnikov, ki žarita vsak večer kot dvoje kraljevih zvezd, je stal na pečini Bouc visok železen drog, na katerem je bila pritrdjena velika svetilka. Vsak večer je stražnik prižgal svetilko in in ko so ladje, bližajoče se k obrežju, opazile luč, so se pravočasno umaknile nevarnim čerem.

Kadar je bilo morje viharno in je nebo počrnelo pred bližajočo se nevihto in ko so se razbite skale valile z globokim bobnenjem, tedaj je svetilka mirno žarela na železnem drogu in mornarji so hvaležni molili proti nebu, ki jih je rešilo preteče nevarnosti; globoko ganjeni so se zahvaljevali svetilki stražnika Kernana.

Edino on, oče Kernan, je ščitil svoj »svetilnik«, ki je imel poleg prijateljev tudi mnogo sovražnikov. Vsi mrki ljudje, ki so pustošili obali, so želeli svetilki zlo. Njihov praznik je bil ob času neurja.

Ce se je v noči dogodila na morju nesreča, so pobrali in oplenili vse dragocenosti, ki jih je valovje izmetalo na obrežje. To je bila peklenska obrt. Toda med ničrednimi ostanki so se našli tudi bogati zakladi — a luč iz svetilnika je te ljudi ovirala, da bi na ta način bogateli.

Zato so hoteli svetilko razbiti in drog izruvati, a Kernan je odgovoril, da vsakomur, ki bi se le kolikaj dotaknil njegovega svetilnika, požene kroglo v glavo.

Med takimi, ki jih je svetilnik oviral, da bi bogateli od morskih nesreč, je bila tudi neka ropajoča starka, ki so jo nazivali Galeb. Toda ona bi morala imeti z drugimi usmiljenje, kajti na morju je bil tudi njen sin Ivan, priden dvajsetleten mornar, ki ga je zbog njegove šegavosti in dobrosrčnosti vsakdo ljubil.

To leto je bilo poletje zelo lepo in in večina ljudi je bila zaposlena na poljih. Le starka Galeb je proklinjala svetilnik od jutra do večera in nekega dne je zakričala, vihteča pest proti železnemu drogu: »Ta prekleti svetilnik, ki nas uboge ljudi spravlja ob zaslužek! Treba ga bo uničiti!«

»Vi Galeb, ste hudobna ženska!« ji je govoril Kernan, »pravični Bog vas bo kaznoval!«

Bilo je v času jesenskega enakonočja. Morju je postalo njegovo ležišče pretesno. Proti večeru so se silni valovi vznemirili in začeli besneti. Vihar je rjul kakor obsedenec in od morja se je z daljav začelo grmenje — topa.

Oče Kernan je napolnil svetilko s svežim petrolejem, namočil vanj nov steni in ob dobrodejni svetlobi je molil za tiste, ki se nahajajo v smrtni nevarnosti. Starka Galeb, ki je komaj pričakala noči, je splezala na skalovje. Z vso silo je začela na svetilnik metati kamenje, dokler se ji ni posrečilo razbiti stransko žipo svetilke. V plamen sta se vlovila vihar in dež in ga — ugasnila!

Na morju so pa obupno odmevali strelci iz — ladijskega topa...

Ko je našel drugo jutro stražar Kernan svetilko razbiti, se je v obupu vrغل čez skalovje in se na mestu — ubil.

Galeb pa je hitela k obali. Skale so bile pokrite s preostanki razbite ladje. Vmes so ležala trupla — mornarjev.

Starka je begala od mrliča do mrliča iskaje prstanov in drugih dragocenosti. Premetavala je skatle in lesene zaboje. — Toda namah je obledela, v glavi se ji je zvrtilo in omahnila je na belo skalovje. Oči so ji mrzlično plamencele.

Obračala in obračala je neko truplo, vsak hip se sklonila, da bi prislunila, če še utripa srce, potem pa je mrtveca objela z divjim jokom, kajti spoznala je svojega — sina Ivana, ki ga je tako vroče ljubila.

Truplo je odnesla v svojo kočico, ga preoblekla in blazno klicala drago ime. Toda zaman...

Od tega dne ni več zapustila kočice. Živela je kot soha, nepremično noč in dan sedeča na istem mestu. Usmiljeni

ljudje so jo preživljali. Prišel jo je obiskati tudi lalenški župnik... in ona je tako goreče molila in toliko solz pretočila, da so jo prihajali gledati iz vseh sosednjih krajev.

Nekega jutra so jo našli mrtvo na skali. Ko je nabral župnik dovolj denarja, je dal na željo pokojnice sezidati velik svetilnik na onem mestu, kjer je stala Kernanova svetilka. In zato se ta svetilnik še dandanes imenuje — Spokornica.

MIRAN JARC:

Mala maščevalka.

Na trati, ki nanjo se zlivajo zlati valovi šumečega solnca, poletja iskrenega, deca se igra ob vodi tihotni. — Vadko in Dano zidata hiše iz šibice pretankih, v hrastovi senci in uspavata Zorka in Marica punčko, Anka pa sprta je z vsemi, ker je ne častijo kakor kraljico in v nemi, gorjupl togo, ki kljuje in rule in misli, snuje zakleto osvetlo.

Ustavila se je ob poti, kar v tistem trenutku zaloti mravelj brezkončno krdelo, ki muči se preko stezlice.

Tedaj pa zamišljeno Anko zmotijo lahne stopinje: to je njen striček.

Kaj pa je treba, da vidi jo zdaj, ozlovoljeno, samo, mari ostal bi bil v sohi pri knjigah, papirju in tinti, mesto, da prišel ji semkaj seveda je pomagati!

Črne čete še vedno romaio preko poti. »Anka, kaj pa ti tukaj? Sama! Pa menda ne jočeš. Vendar, čemu si tak modra, glej jo kufavko neugnano!«

Kaj pa, še ž njim se naj zda razgovarja, on bi jo prav res umeval, on, ki ne ve, kak red imajo pri igrah na trati. Radi strička, ki tu se par dni mudi že, jo mamica vedno prezira: zdaj pa mu ona ne bo privoščila niti besede!

Jezna udari z nogo na čredico mravelj na poti. V očeh ji zablika, zavriška veselje: to bo pa strička jezilo!

Striček njej vedno v nadlego, pa vzklikne prestrogo: »Anka, a kaj ti je je vendar! Tega mi več ne ponovi nikdar! Ne veš li, kaj si storila? Nedoržne živalice si pohodila, marsikatera mamica-mravljica pričakovala bo deca zaman. O, le pomisli, kako bi solzila se mamica tvoja, če bi tebe kak zlobnež umoril!«

Anka zdaj — v jok, o, kak resno je stričkovo to svarilo. In kako jo je sram, ker ga zavrniti ne more. Naj le počaka, pošteno mu bo odgovorila!

Prav tedaj pa zagleda, kako stričku gleda iz žepa zvit časopis. V hipu poravnica mu ga izmakne in vrže na tla, potem pa ga potepta in stričku strmečemu vsa zavzeta zakliče: »Ta pa mamice nima, le glej, kak raztrgala sem ga na kosce!«

FREDERIC MISTRAL:

Montežanka.

I.

V Monteux-ju, kjer uživa sv. Janez posebno čast, je nekoč živela deklica, kot zlato plavalasa. Bila je gostilničarjeva hčerka in klicali so jo Roža. In ker je bila vzgledna in ker je znala angelsko lepo peti, jo je monteški župnik izbral za prvo pevko v svoji cerkvi. Ob priliki velikega monteškega praznika, ob sv. Janezu, je Rožin oče najel pevca. Pevca, ki je bil mlad, je zlatolaskina lepota docela prevzela. Deklica pa se je tudi zagledala vanj in tako sta se nekega lepega dne ta dva ljubimca vzela, ne da bi se preje dolgo iskala. Mala Roža je postala gospa Bordes.

Zbogom, Monteux! Skupno sta odpotovala. Ah! Kako divno je bilo to njihovo življenje: bila sta prosta kot ptici v zraku in mlada kot vodni valji, oba brez skrbi, vdana le medsebojni ljubezni in edina briga jima je bilo le petje, s čimer sta si služila svoj kruh.

Prvi praznik, ko je Roža spet nastopila, je bil na dan sv. Agate, ki je varuhinja prebivalcev Maillana. Bilo je v glavni kavarni, vsa dvorana je bila nabito polna.

Zadaj na estradi je stala Roža, brez strahu kot vrabec na vrbi, zlatolasa, golroka... njen mož pa je njeno petje spremljal s kitaro.

To je bilo opojno! Poslušali so jo kmetje iz Gravesona, Saint-Renn-ja, d'Eyragnaja in Maillana. Nikdo ni črhnil kake omalovažujoče besede. Slišal si le: »Kako ljubka je... Poje zvono, kot orglje... pa od taku blizu je, iz Monteux-ja!«

Res, Roža je pela lepe pesmi. Pela je o domovini, o zastavah, o bitkah, o svobodi, o slavi in to s tako strastjo, s tako ognjevitostjo, da so trepetala srca vseh ljudi. Ko je skončala, je zaklicala. »Živi sv. Janez!«

Plaskali so ji tako burno, da se je tresla vsa dvorana. Ona pa je šla od mize do mize, novce za novcem je padal na leseni krožnik in ona je bila vesela in se radovala, kot da je nabrala tisoče in tisoče frankov; prgišče je stresla možu v kitaro, rekoč: »Glej, dobro kaj? Če bo tako šlo, bova kmalu bogata...«

II.

Ko se je gospa Bordes udeležila vseh praznovanj v naši okolici, se ji je zahotelo po mestu. Tudi tu je Montežanka uspevala kot na deželi. Pela je o Poljski in vihte'a trobojnic. V pesem je položila toliko srčnih trepetanj, da te izzvala vseobče občudovanje. Vseokrog so jo oboževali: v Avignonu, v Certe-u, v Toulons-u, v Bordeaux-ju. Tako, da je po vseh teh zmagah sklenila: »In se

daj... sedaj pride na vrsto — Pariz!« In je odpotovala. Pariz je ljaka, ki vrska vse. A tudi tu je postala Roža — kakor drugod — ljubljena in oboževanka množice.

Bilo je v poslednjih dneh cesarstva. Gospa Bordes je zapela marzeljezo. Še nikoli ni kaka pevka prednašala te himne s tolikim navdušenjem in s tako vznešenostjo! Barikadnim delavcem se je zazdelo, da raste pred njimi čudovit sij vstajajoče svobode in Tony Révillon, pariški poet, je obelodanil v nekem dnevniku sledečo hvalnico:

K nam iz Provence je prišla, kjer pojejo vetrovi morja, kjer živi jezik je doma, vsa mlada, zroča v vsa obzorja, stotisoč rok se proži k njej: »Pozdravljena lepota Til! Za Tabo vsi na pot brez me, o, zbogom, kraj opojnosti! Na mejo nas popelji ti, le reci, pa sledimo vsi, ker brat nam bodi narod vsak in le tiran je naš sovrag!«

III.

Ah! Na mejo! V hipu je bilo treba odriniti na mejo. Vojska, polom, revolucija, zmaga — vse v mrzlični naglici. Potem je zavlada komuna s svojo besnostjo in krvoločnostjo.

Vznešena Montežanka je bila v tem silovitem vrtincu kot ptica v nevihti in zapela jim je, omotična od hvale, slavlja in burnih dni, Marijano. Bila je kot mal demon; še v vodi bi je ne zapustila ognjevitost, kaj šele v požaru!

Nekega dne jo je zaneslo kot slami nato bilko v tilerijsko palačo. Zmagovalno ljudstvo je otvorilo v vladarskih dvorinah veliko slavje. Od smodnika očrjene roke so pograbile Marijano — kajti gospa Bordes je bila zanje Marijana — in jo posadile na prestol, obdan z rdečimi zastavami.

»Poj nam!« so ji zaklicali, »poj nam poslednjem pesem, ki jo bodo še čuli ti prekleti oboki!«

In mala Montežanka, z rdečo čepico na glavi, je zapela...

Ob poslednjih zvokih je buknil strahovit vihar: »Živela ljudovlada!«

Samo slaboten glas, ki pa se je v divjem šumu množice poizgubil, je bil v odgovor: »Živel sv. Janez!«

Montežanka ni videla ničesar več; v njenih modrih očeh sta zablesteli dve solzi in obledela je kakor mrlič.

»Odprite okna, zraka, zraka!« so zavpili vseprek, ko so uvideli, da se je onesvestila...

Ah, ne, uboga Roža! Ni ti manjkalo zraka, temveč Monteux-ja si pogrešala; pogrešala si sv. Janeza v gorovju in nedolžnega veselja preprostih provansalskih praznikov!

ODON KOUTNY

orodje in teh. potrebščine
Kolodvorska ulica 28.

IVAN PAKIŽ

trgovina z urami, zlatino
in srebrnino.
Stari trg 20.

KALMUS & OGORELEC

tovarna glinastih peči in
štedilnikov
Ljubljana — Dunajska cesta 14.

M. WERBAJS

Gospodarska cesta 13.

POLTYN IN SAOMEISTER

mesarija in prekaževalstvo
Sp. Šiška. Kolodvorska cesta 150.

URADNISTVO

tajništva NARODNO — SOCIJALISTIČNE
stranke in NARODNO SOCIJALNE ZVEZE
želi
načelnstvu in vsem članom stranke in zveze
SREČNO NOVO LETO 1923

Prva jugoslovanska
tovarna drož
MARIJA VOLK-
KOŠMERL
Ljubljana

VELIČAN BEŠTER
atelije „Helios“
Aleksandrova cesta 5

ALOJZIJ LENČEK

stavbnik in galanterijski klepar
Sv. Petra cesta 29.

ČERNE

zlatar
Wolfova ulica.

Srečno novo leto!
GRAND HOTEL
„UNION“

Kavarna
Restavracija
Vinska klet

FRANC LOBOREC
brivec
Rimska cesta

Delniška družba
pivovarne
„UNION“
Ljubljana - Sp. Šiška

ALEKSANDER OBLAT

Sv. Petra cesta 18—28.
Največja zaloga čevljev
po zelo ugodni dnevni ceni!
Na veliko Na drobno!

IVO GAJŠEK

trgovina s papirjem
Sv. Petra cesta.

Prva dunajska
higijenična pralnica in
svetlolikalnica
PIRŠ & ŠIMENC
Ljubljana, Kolodvorska ul. 8.

IVAN JAX IN SIN

Gospodarska cesta.

SREČNO NOVO LETO

želi vsem svojim cenjenim od-
jemalcem ter vsem prijateljem
in znancem

Franc Dolinar,
pekarija,

Pred Škofijo 11.

Uspešno novo leto 1923 želi vsem svojim odjemalcem

tvrdka R. BUNC in drug

Ljubljana — Celje — Maribor

Nad vse srečno novo leto želi
svojim cenjenim gostom, prijateljem in
znancem

gostilna „pri tičku“,
VINKO MAGISTER, Ljubljana
Strmi pot 8, na hribčku.

Naznanilo.

Naznanjava cenj. bivšim gostom, da opustiva z
novim letom gostilno „Pri Lozarju“ ter jim želiva

„Srečno novo leto!“

Zahvaljujeva sa najtopleje!

Ivan in Justl Pečnik.

Obilo uspeha v novem letu želi svojim poslovnim prijateljem in abonentom

J. Zorman-ovo anončno in reklamno podjetje

(Izdaja jugoslovanskih stenskih načrtov.)

Ljubljana, Gledališka ulica 2. Tel. 231.

Problemi našega književnega jezika.

Pod tem naslovom je v »Srpskem književnem glasniku« dne 16. novembra t. l. napisal dr. Milivoj Pavlović daljši članek, s katerim je opozoril javnost na praskanje, ki tiči ali je vsaj doslej tičalo nekako skrito v zatišju. Da je bila stvar taka, v ostalem niti ni tako čudno. Celokupnost problemov, ki tičijo za golo signaturo »književni jezik«, obravnava pri nas v zatišju naša znanstvena slavistika, katere delna naloga je obenem tudi dognati historičen postanek in današnje življenje našega knjižnega jezika, naj si bo potem že slovenski ali srbohrvaški. Sicer pa so se s takimi praskanji pečali ali dobro misleči, toda metodčno za njih ne izšolani diletantje (najnovejši primer znamo v razlagi krajevnih imen, kakor jo je za »Jadranski almanah« napisal dr. Tuma), ali pa ljudje, ki so si za enake praskanja včasih želeli nekake najvišje inštanice, recimo akademije, ki bi naj s svojim ugledom in položajem predpisala in sankcionirala seveda samo to, kar bi si bili izkonstruirali oni. Kako daleč smo s to rečjo prišli v današnji časih pri nas, kaže teratološki monstrum »srbsko-hrvatsko-slovenskega« jezika, kodificiran v naši ustavi.

Take in enake zablude izhajajo iz dejstva, da se — kar se pri nas žal tako pogosto godi! — pri nas križata znanost in politika; ob njunih tako različnih metodah in tendencah pa kajpada ne more iz tega križanja izrasti nič normalnega. Vsa znanost operira z dejstvi, ki leže v preteklosti ali sedanjosti, torej s tem, kar je, politika pa je že po svoji naravni tendenci s svojim v bodočnost uprtim pogledom usmerjena v to, kar še le bode. Iz tega seveda še nikakor ne sledi, da si morata znanost in politika že a priori hoditi navzkriž, ne sledi pred vsem za človeka, ki se zaveda, da pelje pot v bodočnost preko sedanjosti iz preteklosti, da so besede včeraj, danes in jutri zgolj relativne. Navzkriž si prideta samo tedaj,

če dobe politiko v roke abstraktni shematizatorji, ki hočejo vse tako mnogoobrazno naravno, organsko dogajanje nasilno vtisniti v svoje umetno skonstruirane tabele in formule, ljudje, ki bi najraje videli, da bi bili vsi konji črni in vse grozdje belo. Tako nastanejo in nastajajo »problemi«, ki v resnici niso nikaki »problemi«, ampak samo vrag, ki si ga je slikar sam naslikal na steno in pred katerim se sedaj preplašeno križa!

Pavlović piše o problemih srbohrvaškega knjižnega jezika, ne da bi se na koncu njegovega pisanja jasno videlo, katere probleme prav za prav misli. Za enkrat pa si zapomnimo samo dejstvo, da govori o »problemih« in ne o »problemu«. Tako ne pove v članku jasno vsega, kar je naznačil v uvodu. V uvodu pravi: »Posamezna praskanja kulturnega in socialnega življenja prihajajo v dobo, ki je o njih treba govoriti, in ko je tudi najugodnejši čas za to. Poleg ostalih aktualnih praskanj je za nas postalo pereče tudi praskanje našega knjižnega trga. O tem se je pri nas zadnje čase mnogo pisalo, toda v glavnem se je problem reševal samo z ene strani, pretresalo se je namreč v enomer praskanje edinstvenega knjižnega jezika v zvezi s stvarjanjem ene države »Jugoslovenov«, in z željo, da se kulturni razvoj našega naroda usmeri v eni smeri. Med tem pa prihaja naš književni jezik počasi sicer, toda vedno bolj, v novo fazo svojega razvoja; potrebno je, da naša doba to fazo razume in da vidi tudi druge probleme, ki se kažejo poleg praskanja o izenačenem tipu našega knjižnega jezika. Ti problemi bi se tikali pred vsem baš pojavov tega jezika, ki se še ustvarja.« Zato hoče v svoji razpravi obravnavati književni jezik ne samo z zgodovinskega in principijalnega stališča, ampak posebe tudi s stališča narodne kulture in književnosti posebe. Zato se je treba postaviti na neko principijalno stališče, potrebno tem bolj, ker srbohrvaščina v svoji preteklosti ne kaže nikakega edinstva niti napredka v razvoju, kakor tudi ne vedno istega razmerja do narečij. V

svoji preteklosti kaže srbohrvaščina kot književni jezik nekoliko tipov, v novi fazi pa nenormalen razvoj v skokih.

Pri opisu zgodovine srbohrvaškega knjižnega jezika se Pavlović tako dolgo ustavlja, da mu za opis problema v najnovejši dobi ne ostane več mnogo prostora. Ali pa mu manjka širši pregled in globlji vpogled v moderne, sodobne probleme srbohrvaščine kot knjižnega jezika, tako da mora na koncu članka napisati samo par sumaričnih praskanj in konstatacij, kakor n. pr. »interesantno praskanje besednega zaklada«, da je »zanimivo preiskovanje nekaterih notranjih pojavov beograjskega govora«, da so pojavi v jeziku najnovejših piscev »jako zanimivi s stališča psihološke lingvistike« i. t. d.

Historično zasledovanje naših obeh knjižnih jezikov, slovenskega in srbohrvaškega, nas najprej postavi pred presenetljivo dejstvo, da stoji vsa naša tri kulturna središča prav za prav, kar se knjižnega jezika tiče, na tujih tleh. Ljubljana leži na severu pokrajine, ki je nam dala naš knjižni jezik; prvi in zadnji poizkus, uvesti ljubljansko kot knjižni jezik, je spojen z imenom o. Marka Pohlina, omejen na zadnja desetletja XVIII. stoletja in je ostal brez vsakega uspeha. »Zagrebska« kot knjižni jezik je legla v grob l. 1858 s Kristijanovičem. Na obeh terenih, v Ljubljani in v Zagrebu, služil lokalni govor le še v humoristične svrhe. Beograjski govor ni bil nikdar knjižni jezik; kako malo je v ta namen poraben in sposoben, o tem se lahko vsakdo takoj prepriča, če količkaj pazno prečita članek Miloša Moskovljevića »Nekoliko reči o beogradskom govoru«, ki ga je prinesel Beliču posvečen »Zbornik filoloških in lingvističnih studija«.

Slovenca, ki opazuje razvoj srbohrvaščine kot knjižnega jezika, presejati poleg tega še marsikaj. Hrvati imajo svojo akademijo, ki ima svoj lasten pravopis, po katerem se Hrvatji sami ne ravna; imajo svoj praktični besednjak — kakor naš Pleteršnik —, ki sta ga sestavila Broz in Iveković,

toda z njegovo pomočjo ni mogoče tujcu brati spisov največjega »hrvaškega« romanopisca Šenoe, ker ignorira njegov besedni zaklad. Srbi slavijo Vuka in Daničiča kot utemeljitelja svojega knjižnega jezika, ne ravna pa se po njunih naukih. Slovincu, ki je vajen današnje ustaljenosti svojega knjižnega jezika, se odpirajo oči, če prečita za povrstjo tri spise istega srbskega pisatelja, Sremca (ki pa ga Pavlović niti ne omeni!), namreč 1. »Pop Čira in pop Spira«, 2. »Vukadin«, in 3. »Ivkova slava«. In neverjetno se mu zdi, ko gleda moderne srbske pisce, ki jim ni največji ponos v tem, da bi pisali pravo, čisto srbsko, ampak se mučijo in trudijo z nekako »francosko« srbsko, ki se mimogrede in zaradi lepšega včasih še krsti za poseben »beograjski stil«. Nenavadno poučno primerjalno vrsto dobimo, če postavimo k Sremčevi trilogiji in beograjskim stilom še kakega Stankovića, Vojnovića in Krležo; ta vrsta bi se lahko zelo ilustrativno še pomnožila s kakim značilnim zastopnikom severne Dalmacije (Pavlinović!) ali centralnega ozemlja (Čorović, Santic).

Vse kaže, da so na srbohrvaškem jezikovnem ozemlju zelo močne lokalne kulturne tendence, ki silijo v svoj lasten izraz, kakor se pač kaže v pisani besedi. Vsled tega danes ni mogoče govoriti o srbohrvaškem knjižnem jeziku, ki bi bil praktično v veljavi; on je zaenkrat samo še učena abstrakcija. Pri naših bratih vladajo v tem oziru še nekako razmere, ki smo jih mi preživljali v pretečenem stoletju v dobi od Dankovih knjižic in do Janjevičevega »Glasnika«. Danes je naš knjižni jezik ustaljen, ne samo v književnosti; da je ustaljen po svojem splošnem notranjem ustroju, je najbolj pokazala doba po prevratu, ko je bil namah postavljen na široko torišče razširjenega znanstvenega in javnega življenja, torej postavljen pred nepričakovane, težke naloge, ki pa jih je vse brez posebnih težav, nekatere celo z neverjetno lahkoto premagal.

PAVEL DEBEVEC:

Theater.

Na primer: zašel sem nekoč v družbo spiritistov. Po par poskusih so poklicali duha. Držali smo roke na črni mizici in mala mizica se je gibala. Ostali so govorili s »prisotnim« duhom, videl sem na njih obrazih, da so ž njim v resničnem kontaktu.

Meni pa je šlo na smeh in neumno se mi je zdelo tako slepomišljenje. Pa so mi dejali, naj grem proč od mizice, »če ne verujem«.

Sedel sem proč od njih na divan in sem premišljeval, oni pa so se pogovarjali z duhom dalje.

Kakšen bistven razloček je pravzaprav med onimi in menoj? Samo verovati je bilo treba, pa bi se mogel razgovarjati z onim svetom, ravnotako občutiti grozo tajinstvenega početja, kakor vsi drugi, ki so slavnostno in prepričano verovali? Samo, da sem opustil svoje dvome o možnosti spiritizma, samo, da sem prišel vsaj z dobro voljo vernika k črni mizici, pa bi tudi meni bilo mogoče pogovarjati se s svetom, o katerem ne vem nič drugega, kakor samo, da je ves čuden, zagrožen in tajinstven. Morda neskončno grozen in neskončno lep?

To moje razmerje in razmerje ostalih napram spiritizmu me je zanimalo. Prišel sem primerjati.

Ali ne stoji tudi današnje gledališko občinstvo v znamenju tega razmerja? Ali ni tudi moderni gledalec vernik in nevernik? Ali ni resnica, da danes po celem svetu več ljudi zabavlja čez gledališče, češ, dolgočasno je in vedno isto — kakor pa hvali in v njem doživlja?

Osamljen je danes gledalec, osamljen je danes igralec. Tujec med tujci! Človek, ki sede poleg človeka, da vidi na odru sebe! In nič drugega!

Duša današnjega gledališča bojuje boj za svojo tajinstvenost!

V starem veku gledališč se je družila duša gledalca z dušo gledalca, vse je vezala neka skrivnostna vez, tajinstvena sila religioznosti, mistike, ki jim ni dopuščala razmišljati podrobnosti. Nekaka splošna zbranost, avto-

Anončna ekspedicija „Apolo“ Ljubljana, Stari trg 19/II:

Srečno in veselo novo leto žele svojim cenjenim odjemalcem odnosno gostom sledeče ljubljanske tvrdke:

IVAN VREČEK trgovina z moko in meš. blagom Karunova ulica 7	I. FON trg. s specerijskim in delikatesnim blagom Stari trg 6	ANTON KANC drogerija in foto- mafaktura Zidovska ulica šte. 1	ANTONIJA ŠRAJER trgovina s čevlji Gradišče šte. 10	KAJO DELIC draguljar in zlatar Hilšerjeva ul. 4	LUDOVIK DEKLEVA veletrgovina z vinom in žganjem Sp. Šiška — Celovška cesta 76	Kavarna „JADRAN“ Turjaški trg šte. 6	J. BLAS trgovina s čevlji Pod Trančo št. 1
JOSIP OLUP trgovec in gostilničar Stari trg št. 1	MAR. MAHKOTA modni salon za gos- pode Sp. Šiška	FRANC JENKO pleskar in ličar Sp. Šiška — Celovška cesta 89	ALOJZ FUKS juvelir Šelenburgova ulica 6	MIROSLAV BIVIC knjigoveznica in kar- tonaža Sv. Petra cesta 29	EDVARD ŠKOPEK urar Mestni trg šte. 8	IVAN KOCEVAR restavracija in vele- trgovina vina Gosposka ulica št. 3	FRANC ŠETINC trgovina z mešaním blagom Selo šte. 29
TONE MALGAJ stavlbeni in pohištveni pleskar in ličar Kolodvorska ulica 6.	JOSIP PREŠERN zaloga čevljev Sp. Šiška — Celovška c. 82.	JOSIP POSPIŠIL kleparski mojster Zaloška cesta 6.	JOSIP VILAR pekarna Sp. Šiška št. 82	LEO ŠTRUKELJ pekarna (pri pek na štengcah) Poljanska c. 25.	PETER PICELJ pekarna Rečna ulica 3.	NARODNA KAVARNA Josip in Ela Carl Gosposka ulica 20.	JOSIP JUG stavlbeni in pohištveni pleskar in ličar Rimska cesta 16.
Kavarna in slaščičarna JAKOB ZALAZNIK Stari trg 21.	BERNEŽ & RAHNE trgovina z mešaním blagom in vinom Moste — Selo št. 33 pri Ljubljani	FRANC MARKIČ pekarna Cerkvena ulica št. 19	IVAN MARSIDOV- ŠEK (AUBEL) pekarna Glince št. 78	PETER ŠKAFAR prva parna vulkani- zacija gumija Rimska cesta šte. 11			

Srečno in veselo novo leto žele svojim cenjenim odjemalcem odnosno gostom sledeče celjske tvrdke:

FRANJO VEHOVAR stavlbeno in pohištveno mizarstvo. Boris Ipavčeva ulica št. 16.	HOTEL „UNION“ Celje.	RESTAVRACIJA IN KAVARNA drž. zdravilišča Rogaška Slatina.	Modni salon JOSIP TOMAŽIČ diplomiran v inozemstvu in odliko- van s kolajno v Mariboru leta 1922.
HUGO SCHMIDT manufakturna trgovina Gosposka ulica	KONRAD ČEČEK gostilna Gaberje	IVAN MASTNAK trgovina z manufaktu- ro in konfekcijo. Lastna izdelovalnica najmodernejših oblek Kralja Petra cesta	Gostilna PLEVČAK Gaberje
F. NERAD gostilna Wilson Gaberje	J. SKORIČ in DRUG trgovina dalmatinskega vina Loke 54, Trbovlje I.	MARTIN POVŠE kavarna Loke 325, Trbovlje I.	VACLAV SCHRAMM izdelovatelj glazbil Kralja Petra cesta 14
			JAKOB KOVAČ civilni in vojaški krojač Za Kresijo št. 6

Uprava „JUGOSLAVIJE“
podružnica CELJE

sugestivna vsled enotne ideje je družila gledalce, še predno se je igra pričela.

V poznejšem času je vezala igralca in gledalca dogmatično podrejanje priznani resnici, avtoritativna ideja, ki je samja na sebi ravno vsled svoje neovrgljivosti jamčila za skupno doživljanje.

Danes vsega tega ni.

Občinstvo je zgubilo vero v to tajinstvenost gledališča. Odporno je postalo proti resnici in ravno s tem pokopalo zmoglost skupnega razpoloženja.

Danes, v dobi splošne materializacije, ko hočemo v življenju samo eno in edino: naturnost, danes se nam še zdi, da ne moremo prenesti nenaturnosti v gledališču! Da ne bi mogli, ker smo izgubili deloma in žalibog že smisel za vsak nenaraven pojav, za vsako fantastično, pravično idejo, deloma pa, ker nas je sram v dobi individualistične kulture kolektivno priznavati hrepenenje, ki nam je vsem nekaj notranji nagon.

Bistvo in smisel teatra je nena-turnost!

Gledališka zgodovina nam pripoveduje o kothurnih in maskah. Torej že takrat podčrtavanje nenavadnega podajanja in to še pri narodu, ki je znal krasnejše in intenzivnejše sanjati o bogovih, kakor mi!

In kakor, da tudi danes hrepenimo po tem starem!

Po starem gledališču, po stari teatralnosti o novih formah!

Danes o naturalizmu davno ni več govora. Preživeli smo ga, kakor smo preživeli z njim tudi smer iluzivno, kar se tiče inscenacije.

Nismo zadovoljni, ako vidimo na odru fotografirano naravo, tudi nam ni več všeč samo naznačenje narave — vse to je navsezadnje resnično, to bi utegnilo biti. — Nam pa se hoče v gledališču neverjetnosti, tiste neverjetnosti, katero nosijo s seboj samo sanje, samo fantazija, velika in nena-vadna!

Zakaj je Wagner v svojih delih tako velik, tako nedosegljiv?

Ne samo raditega, ker nam je muzikalno pokazal docela nove smeri, ne zato, ker je tako mojstersko spojil scenični in notranjedemokratski problem — temveč največ raditega, ker nam je ravno v svojih dramah podal toliko neverjetnosti, toliko heroizma.

Njegove drame so logične, zapletljive, razvijajo in potek pravilen — toda bitja, ki doživljajo te drame, ta so neverjetna, ta so nam tuja in nesorodna. So polbogovi, katere občudujemo, samo slutimo ali o njih sanjamo!

Wagnerjevi ljudje hodijo po kothurnih in nosijo maske!

In dokler bomo imeli, bolje, ko bomo dobili zopet smisel, razumevanje za ta dva simbola gledališča, ko bomo hoteli čisto razločno in zavedno v gledališču neverjetnosti, nenaturnosti, šele tedaj nam bo dalo gledališče zopet, česar si želimo in kar nam more dati.

Ne avtorja, ki je napisal samega sebe, ne nas samih, katere se potem gledamo na odru, kakor v zrcalu, ne vsakdanjih ali nevsakdanjih doživljanj posameznika — temveč življenje skupnosti, veselje in trpljenje ljudstva, problem ljubezni in smrti, kolektivum — to je, ali naj bo duša bodočega modernega gledališča!

In v to moderno se bo vtihotapilo tako neobhodno potrebno staro komedijantstvo. Čisto tiho bo prišlo, kakor dobi duh, ki bo bdel in čuval nad ozdravljenim gledališčem, ki pomeni tiho čisto primarno ljubezen igralca do teatra, do njegove tajinstvenosti.

In tudi občinstvo bo idealno. Po cellem svetu. Hodilo ne bo več v zadnjem trenutku ali prepozno v gledališče, pred dvigom zastora ne bo premlevalo neokusnih vsakdanosti...

Oblela jih bo zopet tajinstvenost gledališča, ona skrivna moč, ki objame vernike pri črni mizici. Verovali bodo v lepoto in lepoto bodo občutili. Verovali kakor v skrivnostnega duha, ki jim bo odgovarjal.

Odkod prihaja Smrt?

Svoje dni sem imel darovitega znanca, ki je danes menda v Birminghamu na vseučilišču lektor ruskega jezika. Ta podietni fant je vsedkar trdil, da ne bo nikdar umrl, niti telesno. Je li imel prav? Z drugimi besedami: je li smrt organizmom »vrojena«?

Smrt nastopa različno hitro. Če bi človek živel samo tri leta kakor hrošč, bi naš rod spridlo svoje konstitucije brez izginil. Če primerjamo dolgoživečnost pri živalih, imajo nevretenčarji najkrajše življenje. Izjeme samo potrjujejo pravilo: mekušci »tridakna« doseže po Clesinu 60—100 let. Tudi ogromni glavonožci so jako trpežni.

Najkrajša doba je odmerjena žuželkam, ki v odrasli obliki prebijejo le nekaj mesecev ali tednov; enodnevnička celo zgolj nekoliko ur. Nasprotno pa vztraja škvržat 17 let.

Vretenčarji se ohranijo povprek dalje časa. Mnogo rib doseže 100 let. Dvoživke (žabe, krastače, močeradi) ne gredo tako daleč, akoprav se govori o krahalicah, ki so se našle v skalnatih jamah in so baje isto toliko stare kot te votline. Plazilci in oseboto kor-

njače utegnejo dospeti do dveh stoletij. Ptici in sesavci živijo 5—10, redko do 100 let.

Med sesavci zavzema človek odlično mesto po dolgoživečnosti... Doslej biologija še ni razložila pomena smrti, torej njene filozofije. Povedala je kvečjemu posamezni vzrok: postopna skleroza pri človeku, degenerirano prebavilo pri marsikakemu žužku. Toda, kje pa je splošni vzrok?

Smrt prihaja iz raznih vzrokov, kakor je že opazil Bacon. Vendar je Buffon še iskal vesoljnega razloga in ga ka-li našel v razmerju med celotno dobo žitja in dobo trajajoče rasti. Za njim sta šla Flourens in Bunge. Zrelišče se razširi z Rayem Lankesterjem, kateremu organizmi umirajo zbog vnanjih vzrokov: nesreč in boleznih. V resnici je možna ali potencialna živnost daleko večja in sicer največja tam, kjer je razvojna oziroma individualistična stopnja najvišja ter osebna in reprodukcijska poraba najnižja: to je pri človeku.

Weismann pa je razvil povsem drugo teorijo. Njemu je trajanje življenja odvisno od prilagoditve okolici. Ta trpež se ravna po potrebah vrste ali plemena, ki edino šteje v očeh prirode. Naravi je samo do obstanka rodu: potemtakem bi zgolj ploditev odločala dobo eksistence. Čim je delo pomnoževanja opravljeno, je posameznik brez najmanjšega pomena in narava ga več ne ščiti. Dokaj dejstev ustreza temu nauku, mnogo pa mu jih ugovarja; zato Weismannov izsledki ni osvojil biologov.

Mečnikova postavka je znana: naravna smrt je neskončno redka, slučajna smrt nastopa skoro praviloma. Torej pride naraven konec pri životinjah po naključju.

Po Weismannovem prihaja pogiba naj, iz osredja, iz oolija, od udarcev s stvarmi in s stvarmi, s silami in s snovjo. Ostarelost in obnemoglost izvira od zunaj. Poapnenje (skleroza) in različne poškodbe so posledica strupov, kalil, otrovov, ki dohajajo iz vnanjščine, slabe ustroj životein eter ovario, da se ne more ubraniti nezdodam. Ako je torej naravna ali konstitucionalna smrt, je organizem takorekoč nikoli ne učaka, ker poprej podleže vnanjim vplivom. Kdor pa bi silno pazil na zdravje, bi dosegel velikansko starost.

Chalmers Mitchell si je prilastil Weismannove nazore, toda obratno. — Med dolgoživečnostjo in razplodo vlada soodnosnost. Pri tem pa se razploditev ali zarezja prilagodi življenjski dobi, sicer ne potencialni ali mogoči dobi, temveč povprečni specifični dolgoživečnosti. Po tej osobiti srednji dolgoživečnosti lahko precejeno, koliko učinkuje

okolje na tip in kolikega odpora je ta zmoglen.

To se pravi, da so v naravi nekateri vzorci bolj prilagodljivi nego drugi. Mati Priroda včasih nima sreče in ustvarja pohabljence. Pod usledinskimi plasti nahajamo pravcato groblje izumrlih vrst, ki se niso mogle prilčiti spremenjenemu okolju. Toda ostanimo pri poedinčevi smrti.

Smrt ni videti nujen pojav. Poglejmo prvoine stvore, enostaničarje, katerih smrt ni vsobljena ali inherentna. Po navadi se po kratkem obstoju stanica razdvoji, stanice hčerke pa se cepijo naprej brez kraja in konca. Kje je smrt? Mrliča ni.

In smrti ni, jaz vidim le življenje, življenje večno vidim krog in krog. (Kette).

Samostaničniki se zde nesmrtni. — Skupine stanic, združenih v organizme, težijo istotako po čim daljšem obstanku, toda visoko razvite stanice imajo raznolike potrebe in se prav za prav več ali manj medsebojno boré. »Celularna diferenciacija, to je sovarnični, trdi Delage. Živi stvor je društvo, pri katerem mora sleherna edinica natanko vršiti svoj posel, drugače se celota zamaje in zruši. Smrt, pravi J. Loeb, ni zapopadena v posamezni stanici, marveč je usojena le skupkom, t. j. ustrojem, pri katerih raznotere celice in raznotera staničevja zavisé druga od drugih, so si hkratu v napotje in se vzajemno trjujejo in kužijo. Smrt je odkupnina za stanično raznovitost, v zapletenih ustrojih. Torej ej neizbežna.

A. D. po J. d. D.

Književnost-umetnost

Planinski koledar za l. 1923 je izšel že v ponatisu ter se dobi v Ljubljani pri Osrednjem S. P. D., Kralja Petra trg in pri Turist. klubu »Skala«, Hotel Tivoli. Zunanji naročniki naj se obrnejo direktno na založnika Bruno Rotter v Mariboru, Krekova 5 ter je tudi ponatis že skoraj razprodan.

Pokojninsko zavarovanje nameščenec. 1922. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 80. strani 112. Cena s poštnino vred 15 dinarjev. V lični ročni obliki je izšel pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani Statut Pokojninskega zavoda za nameščenca s strokovnjaškimi pojasnili in dodatki, iz katerih vsak zavarovanec lahko dožene svoje dolžnosti in svoje pravice do Pokojninskega zavoda. Za vsakega privatnega nameščenca je zato knjižica velike važnosti.

L. Andrejev: Povest o sedmih obesih. Poslovenil Josip Vidmar. Prevodna knjižica 8 zvezek. V Ljubljani

1923. Založila Tiskovna zadruga. Str. 150. Cena broš. knjigi Din 13, po pošti Dni 150 več — Povest o sedmih obesih je posvečena spominu velikega Tolstoj. V njej so podpisani z veliko napetostjo zadnji trenotki petih revolucionarjev in dveh zločincev, predno jih obesijo. Tudi povest Tema je zajeta iz življenja revolucionarjev. Knjigo, ki se jako gladko čita, najtopleje priporočamo.

Zakon o stanovanjih. Izšel je novi zakon o stanovanjih z pravili, tolmčenjem in odločbami. Uredil ga je odvetnik dr. Lavoslav Šik. V knjigi je najti vse, kar potrebuje hišni posestnik in podnajemnik, ker ji je pridjen obširen tolmach, ki jasno tolmači vse zakonske odredbe. Knjižica stane 5 Din in se naroča pri Cirilometodski knjigarni, Zagreb, Preradovićev trg 4.

Novo učne knjige za meščanske, srednje in višje razrede osnovnih šol so pravkar izšle v zalogi Jugoslovanske knjigarnice v Ljubljani za sledeče predmete: Zgodovina za meščanske šole I. del: Stari in srednji vek, Spisal ravnatelj Josip Brinar. Cena Din 18.— Knjižica je odobrila pokrajinska uprava za Slovenijo, oddelek za prosveto in vere. — II. del te knjige obsega novi vek in velja Din 18.— — Zemljepis za srednje šole I. del: Spisal Milan Pajk, tretji natis priredil profesor Jožef Kržišnik. Cena Din 18.— — Francoska vadnica, II. letnik. Spisal dr. France Sturm, vlja Din 36.—

Poset »Slavca« pri bratskem pevskem društvu »Sloboda« v Zagrebu. Predsednik pevskega društva »Sloboda« iz Zagreba g. Josip Knežič je obhajal oktobra 1922 desetletnico predsedovanja. V to svrhu se je odpravila delegacija pevskega društva »Slavca« iz Ljubljane, obstoječa iz 10 članov moškega zbora in načelnice ženskega zbora, da jubilantu osebno častita in vroči od pevskega zbora poklonjeno darilo. Delegacija je prisrčno sprejel pevski zbor »Slobode« s podpredsednikom g. Wagnesom na čelu, nakar so skupno odšli k večerji. Po večerji je bil komerz v Zajedničkem domu, ob kateri priliki je nastopilo od »Slobode« in »Slavca« več govornikov. Obenem je »Slavca« izročil jubilantu darilo. Drugi dan je delegacija »Slavca« posetila društvene prostore »Slobode«, kjer se je zapelo tudi več pesmi. — Nato je bil skupni sprehod po mestu in obed. Popoldne sta se obe društvi na kolodvoru bratsko poslovili, na kar so se odpravila delegacija »Slavca« nazaj v Ljubljano.

Srečno in veselo novo leto žele svojim cenjenim odjemalcem odnosno gostom sledeče tvrdke:

MAKS CAHUN

pek in posestnik

Trbovlje II

FRANC RODE

mesar

Dev. Marija v Polju.

M. FR. ŠPORN

trgovina z mešanim blagom

Trbovlje I.

DOM. KOKALJ

restavracija

kolodvor Trbovlje I.

ANDREJ TOMAŽIČ

vinska trgovina

Trbovlje II

„MERAKL“
Medić, Rakovec & Zkanj

družba z o. z.

Resljeva cesta.

Nailepše novoletno darilo:

Gospodinjski koledar Jugoslovanske Matice.

Vežan 10.— Din

Člani ga dobijo v Matični pisarni, Pred škofijo 21/L za 8.— Din.

Oton Zupancič: **Ciciban.**

Trdo vežan 9.— Din.

Gaspari-Košir: **Gor čez izaro.**

Zbirka koroških pravilic za mladino. Ilustriral M. Gaspari.

Cena 9.— Din.

Knjige se dobivajo v „Matični knjigarni“ na Kongresnem trgu, poslojpe Filharmonične družbe.

„Zločin v Orcivalu“

roman E. GABORIAU

je izšel v knjigi. — Cena br. Din 18.—

Zvezna knjigarna, Ljubljana

Marijin trg 8.

Oddam prazno sobo z posebnim vhodom, priprava tudi za malo pisarno, v mestu pri tličje, dotičnemu kateri mi more posoditi 3500 Din.

Naslov v upravi „Jugoslavije“ pod „TAKOJ“.

Bukovo ogelje!

15 vagonov suhega, z vilami grabljenega (gabelgefasst) bukovega ogelja takoj za oddati. Ponudbe na L. Baudeček, trgovsko podjetje, Celje.

O vrtnike, zapestnice sajce, batist-bluze, kakor druge pralne obleke, pere in svetilolika tovarna

J. Reich, Ljubljana.

Sprejemališče:

Selenburgova ul. 5.

Podružnice:

Maribor, Zagreb, Kočevje. Novo mesto.

Podporno društvo slepih v Ljubljani,
Wolfova ulica št. 12,

se najiskreneje zahvaljuje vsem p. n. darovalcem, ki so se l. 1922 spomnili izmed bednih najbednejših ter želi vsem srečno in veselo

NOVO LETO

in prosi za nadaljno naklonjenost.

Za odbor: Jurásek,

predsednik.

Vsem cenjenim obiskovalcem
kavarne „Zvezda“
restavracije in vinske kleti
želiva prav
SREČNO NOVO LETO
ter se priporočava za naklonjenost
cenjenih gostov tudi v bodoče.
Priporočava posebno novo ustanovljeno vinsko klet in kegljišče.
Z vsem spoštovanjem
Fran in Roza Krapež
Ljubljana, Kongresni trg.

Radi opustitve kolarskega obrata razprodamo

večjo množino kolarskega in kovaškega blaga ter izdelanih in polizdelanih vozov.

V zalogi so: oljate osi, navadne osi, vzmeti (peresa), pasno in oglato železo, tapetniško blago, zapravljenčki, luksuzni vozovi.

Prodaja se vrši vsaki dan v tovarni Keršič, Ljubljana, Spodnja Šiška.

Ljubljana, dne 30. decembra 1922.